

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Prosinec 2007

Ročník XVII

číslo 12

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Události měsíce

OSN zveřejnila čtvrtý Globální
environmentální výhled 1

GEO 4 varuje – zásadní ekologické
problémy trvají 2

Zprávy ze správy životního prostředí 4

Rozhovor

RNDr. František Pelc: V přírodě se musíte
rozhodnout pro dlouhodobou strategii 9

Analýzy, souhrny, komentáře

Evropa: Bělehradská konference
„Životní prostředí pro Evropu“ 14

Deklarace: Budování mostů
k budoucnosti 15

Evropská unie: Zasedání Rady pro
životní prostředí v Lucemburku 22

Odpady: Systém zálohování
nápojových obalů 24

OSN: Osmá konference o boji proti
desertifikaci 26

Tip

Jak mohou farmáři chránit přírodu 28

OSN ZVEŘEJNILA ČTVRTÝ GLOBÁLNÍ ENVIRONMENTÁLNÍ VÝHLED

Změny klimatu, rychlé vymírání rostlinných i živočišných druhů, otázka, jak uživit rostoucí lidskou populaci, aniž by byly vyčerpány zdroje planety – tyto zásadní problémy světového životního prostředí stále zůstávají nevyřešené a znamenají významné riziko pro lidstvo. Konstatuje to čtvrtá hodnotící zpráva OSN nazývaná Globální environmentální výhled 4 (Global Environment Outlook 4, GEO-4), která byla zveřejněna 25. října 2007. Pracovalo na ní 390 vědců z celého světa a recenzovala ji další tisícovka expertů.

GEO-4 je nejnovější ze série zpráv Programu OSN pro životní prostředí (UNEP), které hodnotí aktuální stav světové přírody a životního prostředí již od roku 1987. Navrhuje také, co je třeba udělat, aby se situace začala měnit k lepšímu.

„V posledních dvaceti letech mezinárodní společenství dokázalo o 95 % snížit emise ozón ničících látek, shodlo se na snižování emisí skleníkových plynů, zavedlo emisní obchodování, zřídilo chráněná území, která dnes pokrývají zhruba 12 % planety a našlo řadu nástrojů, jak chránit biodiverzitu či nakládat s nebezpečnými odpady. Přesto, jak ukazuje GEO-4, zůstávají hlavní problémy stále nevyřešené a přibývají nové,“ varuje výkonný ředitel UNEP Achim Steiner.

Budoucnost je podle GEO-4 závislá na individuálních, politických i společenských rozhodnutích, která uděláme nyní. Některé problémy mohou pomoci vyřešit nové technologie, ovšem musí být energeticky úsporné a environmentálně šetrné. „Jedinou cestou je dostat ekologickou politiku z okraje do centra rozhodování,“ konstatuje zpráva UNEP.

Více o zprávě GEO-4 na následující straně Zpravodaje.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP, kráceno (red)

GEO 4 VARUJE – ZÁSADNÍ EKOLOGICKÉ PROBLÉMY TRVAJÍ

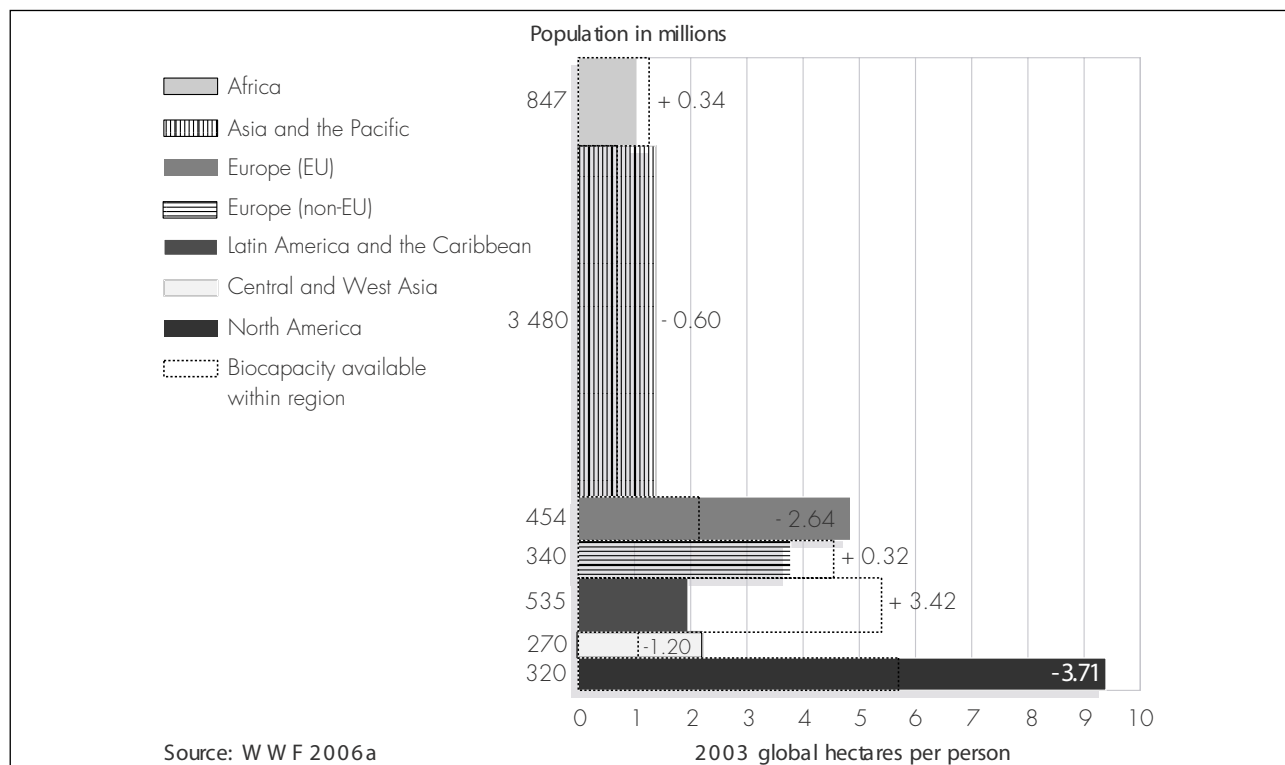
OSN zveřejnila 25. října 2007 v New Yorku a v Nairobi, sídle Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) čtvrtou hodnotící zprávu nazývanou Globální environmentální výhled 4 (Global Environment Outlook 4, GEO-4). Ministr životního prostředí Martin Bursík při té příležitosti řekl: „Na začátku října jsme zveřejnili zprávu o českém životním prostředí, v polovině října byla v Bělehradě publikována zpráva hodnotící stav v celé Evropě a dnes je tu zpráva hodnotící stav životního prostředí na celé planetě. Všechny se shodují: stav životního prostředí je alarmující a reakce světového společenství nedostatečná. Prioritou číslo jedna je jednoznačně ovzduší a klimatická změna.“

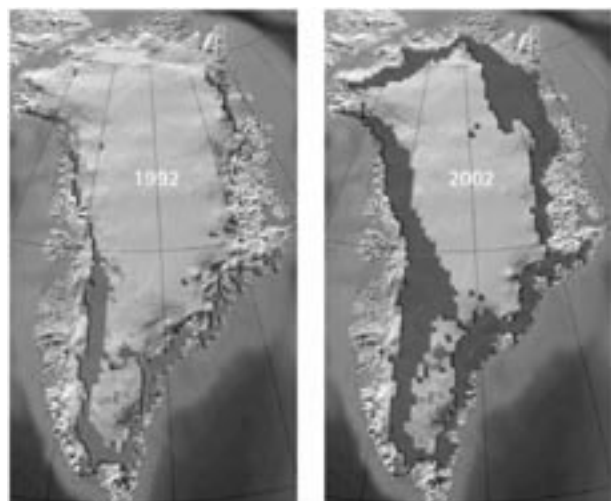
„Na všechny závažné problémy životního prostředí upozornila už v osmdesátých letech minulého století studie Naše společná budoucnost. Dnes o žádném z nich nelze říci, že by se vyvíjel pozitivním směrem,“ konstatuje GEO-4. Pokud nenajdeme způsob, jak tyto problémy řešit, mohou dlouhodobě ohrozit samo přežití lidstva. „Světoví politici často reagují pomalu a omezují se jen na drobnosti,“ shrnuje výkonný ředitel UNEP Achim Steiner. Zpráva GEO-4 konstatuje, že svět nadále čelí ekologické, energetické a rozvojové krizi zároveň. Tedy nejen změna klimatu, vymírání druhů a nedostatek potravin, ale také pokles rybích populací, degradace půd a nižší úrodnost, neudržitelný tlak na využívání přírodních zdrojů nebo snižující se zásoby pitné vody.

Změny klimatu jsou podle GEO-4 globální prioritou číslo jedna, což se projevuje na aktivitách světových lídrů absolutně nedostatečně. Přitom do poloviny tohoto století je nutné dosáhnout zásadního snížení emisí skleníkových plynů. Klíčový summit OSN se sejde

v polovině prosince na Bali, kde by měla být oficiálně zahájena jednání o nové globální dohodě o redukci skleníkových plynů po skončení platnosti Kjótského protokolu. Debata se povede o zapojení zemí, jako je Čína či Indie, do závazků na snižování skleníkových emisí. Globální průměrná teplota vzrostla od roku 1906 o 0,74 °C a vědecké prognózy hovoří o dalším růstu o 2 – 4 °C do konce století, přičemž zvýšení globální teploty o 2 °C by už mohlo znamenat nevratné změny. Pokračuje rychlé tání ledovců, zejména arktických a horských, což jednak ohrožuje zásoby pitné vody v řadě regionů a znamená riziko zvýšení hladiny oceánů. Přitom zhruba 100 milionů lidí žije do výše jediného metru nad mořem.

Ačkoli se (zejména v ekonomicky vyspělejších státech) **kvalita ovzduší** v posledních 20 letech zlepšila, v rozvinutých zemích je stále velmi špatná. Problémem jsou zejména prachové částice a troposférický ozón. Tyto látky mají navíc významný vliv na lidské zdraví i ekosystémy. Odhady hovoří o tom, že ročně umírá v dů-

Tání ledovce v Grónsku: Realita

sledku znečištění ovzduší po celém světě předčasně 2,4 milionu lidí. Zhruba 800 000 úmrtí mají na svědomí právě prachové částice, dalších 1,6 milionů lidí se stává obětmi znečištění vnitřního ovzduší. Škody způsobené troposférickým ozonem na zemědělských plodinách se pohybují v řádu 6 – 12 bilionů USD ročně jen v Evropě. Také ČR má s prachovými částicemi, polycyklickými aromatickými uhlovodíky a troposférickým ozonem značný problém. Nadlimitním koncentracím těchto látek je vystavena velká část populace ve městech i na venkově (78% populace vystaveno nadlimitním koncentracím troposférického ozonu, 29% populace nadlimitním koncentracím prachových částic a 69% populace nadlimitním koncentracím benzo(a)pyrenu).

Zavlažování zemědělské půdy už dnes odebírá 70 % dostupných zásob **vody**. Pokud by se podařilo dosáhnout Rozvojových cílů tisíciletí, bude to znamenat nutnost zdvojnásobení světové produkce potravin

do roku 2050. Přitom stále klesají zásoby pitné vody. Zpráva konstatuje, že v rozvojových zemích jí bude v roce 2025 k dispozici o 50 % méně, v průmyslových zemích o 18 %. V rozvojovém světě přitom už dnes zemřou ročně na choroby spojené s nekvalitní vodou 3 miliony lidí, z nichž většina jsou děti mladší pěti let. Nedostatečné hygienické podmínky se dnes týkají 2,6 miliardy lidí na Zemi.

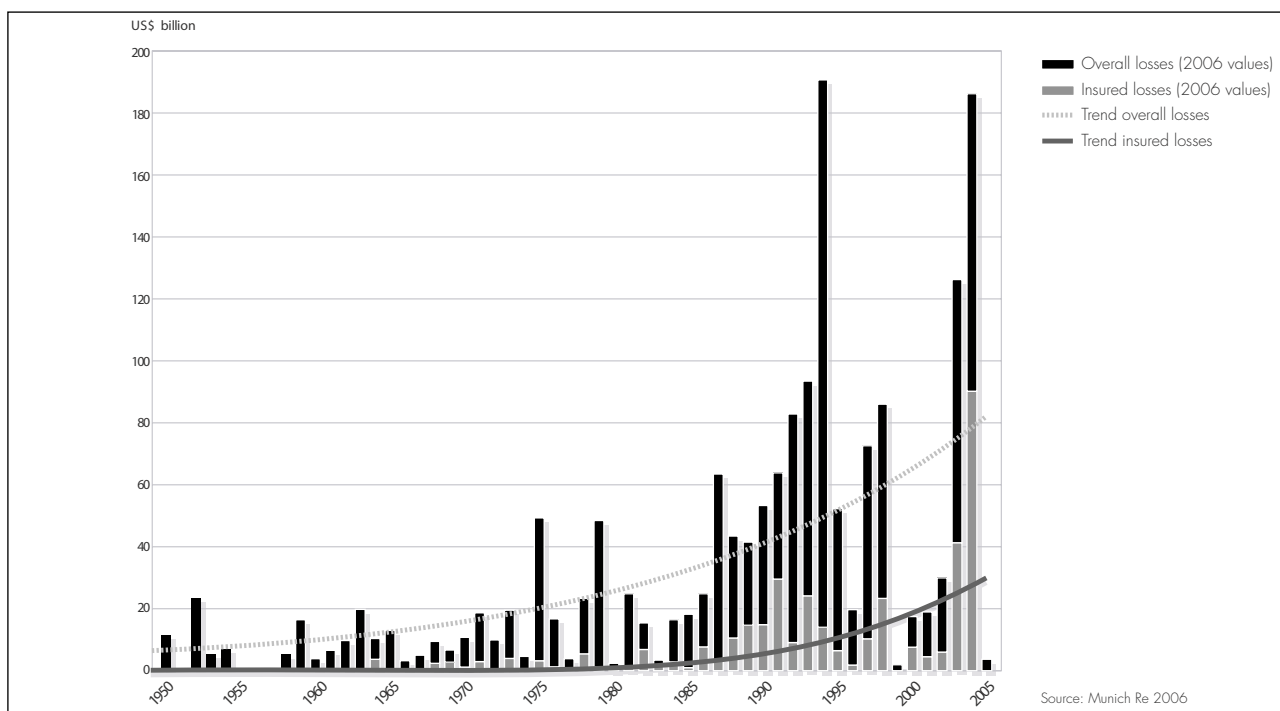
Současné změny v **biodiverzitě**, tedy rozmanitosti živočišných a rostlinných druhů a ekosystémů, jsou nejrychlejší v celé lidské historii. Druhy vymírají stokrát rychleji než kdykoli v mapovatelné minulosti. Vymřením je bezprostředně ohroženo 23 % savců, 12 % ptáků a 30 % obojživelníků. Rostoucím problémem jsou také šířící se invazní rostlinné i živočišné druhy, likvidující přirozené populace. Spotřeba ryb se mezi léty 1961 a 2001 více než ztrojnásobila. Dnes se loví dva a půlkrát více ryb, než dokáže oceán „vyprodukovat“.

GEO-4 je první zprávou UNEP, která se zaměřila také na sedm velkých světových regionů. Hlavními problémy **Evropy** jsou podle ní rostoucí počet domácností a s tím spojená stále rostoucí výroba a spotřeba, vysoká energetická spotřeba, špatná kvalita ovzduší, zejména ve městech, problémy spojené s dopravou a ztráta biodiverzity.

V databázi tiskových zpráv Ministerstva životního prostředí ČR na www.env.cz je k dispozici plný text zprávy GEO 4 v angličtině, dále Shrnutí pro ty, kteří rozhodují, prezentace ministra životního prostředí Martina Bursíka na tiskové konferenci k uvedení zprávy GEO 4 (z ní přetiskujeme některé části) a další tematické prezentace v češtině.

Další informace: <http://www.unep.org/geo>,
<http://www.unep.org/geo/geo4>

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

Celkové ztráty v důsledku přírodních katastrof

ZPRÁVY ZE SPRÁVY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zprávy v této rubrice pocházejí z tiskového a informačního servisu Ministerstva životního prostředí a dalších resortních a spolupracujících organizací, které jsou za zprávami uvedeny jako zdroj. Zprávy jsou redakčně kráceny a upraveny.

NĚMEČTÍ EXPERTI POMÁHALI S ČESKÝM ODPADOVÝM HOSPODÁŘSTVÍM

Česko-německý projekt zaměřený na integrovaný přístup k problematice odpadového hospodářství v ČR byl zahájen na konci dubna letošního roku a jeho poslední akcí byl seminář na MŽP ve středu 31. října. Cílem projektu bylo podpořit ústřední a krajskou státní správu v oblasti plánování odpadového hospodářství a úspěšnou realizaci integrovaného systému nakládání s odpady na úrovni krajských i centrálního plánu odpadového hospodářství (POH).

Na projektu pracovali na Ministerstvu životního prostředí experti německého spolkového ministerstva životního prostředí Ulrich Rischmüller, Helmut Schnurer, Bernt Matthes, Elke Dreissig a Elen Gerlach.

Plán odpadového hospodářství České republiky předpokládá, že bude vytvořen integrovaný systém nakládání s odpady nejprve na úrovni krajů. Krajské integrované systémy potom budou propojeny do celostátní sítě. Pomoc Německa Ministerstvu životního prostředí, krajům, obcím a původcům odpadů spočívala mj. v technickém a právním poradenství (integrace činností do systému odpadového hospodářství v ČR, klíčové součásti systému a ilustrace projektových modelů z Německa a integrovaného přístupu k odpadovému hospodářství, vytváření finančních zdrojů a nástrojů pro splnění cílů stanovených v POH ČR i krajských POH).

Hlavním výstupem projektu je metodika pro kraje, které s její pomocí mohou vytvářet nová zařízení pro integrované nakládání s odpady. Výsledkem je i revize dosavadních a navržení nových opatření v oblasti odpadového hospodářství či příprava na novou evropskou rámcovou směrnici o odpadech.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

DRUHÁ VLNA PŘÍJMU ŽÁDOSTÍ DO OPERAČNÍHO PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Ministerstvo životního prostředí a Státní fond životního prostředí ČR (SFŽP) zveřejnily 29. října 2007 již druhou výzvu k předložení žádostí o dotace v rámci Operačního programu Životní prostředí.

Operační program Životní prostředí, druhý největší operační program ČR pro období 2007 – 2013, čerpá 18,4 % z 26,96 miliardy eura určených ze Strukturálních fondů EU pro Českou republiku. Celkem OP ŽP nabízí přes 5,2 miliardy eura, tj. cca 150 miliard Kč.

Nejmenší a největší projekt.

Foto archív SFŽP

„Díky včasné přípravě operačního programu a také díky stavu jednání s Evropskou komisí můžeme v tak krátkém termínu po uzavření první vlny otevřít další oblasti Operačního programu Životní prostředí,“ uvedl ministr životního prostředí a vicepremiér Martin Bursík.

Pro operační program Životní prostředí je zprostředkující subjekt Státní fond životního prostředí. Jeho ředitel Petr Štěpánek uvedl: „Fond je po stránce personální, metodické a softwarové plně připraven, což se jasně ukázalo při první vlně příjmu žádostí. Součástí příprav na OP ŽP bylo dokončení vlastního informačního systému Benefill, příprava informační a poradenské infrastruktury pro žadatele v krajích a zřízení tzv. zelené linky pro žadatele. Nyní na Fondu plánujeme protikorupční audit, který pomůže definovat rizika v procesu administrace evropských peněz.“

V rámci první vlny příjmu žádostí, která byla vyhlášena již 29. června, přijal SFŽP od 3. září do 26. října 2007 téměř 700 žádostí na více než 18 miliard korun. Pro první výzvu přitom bylo připraveno přibližně 20 miliard Kč. O úspěšnosti svých projektů budou žadatelé vyrozuměni nejpozději do tří měsíců po ukončení příjmu žádostí. První výzva otvírala pět z celkem sedmi prioritních oblastí a zaměřovala se na ochranu vod a ovzduší, využití obnovitelných zdrojů energie (OZE), problematiku odpadů a starých ekologických zátěží a podporu environmentálního vzdělávání. Byla určena především pro žadatele z řad nepodnikatelských subjektů, jako jsou obce, města a kraje, příspěvkové organizace, obecně prospěšné organizace, občanská sdružení nebo církve.

„Výsledky první vlny předčily naše očekávání. Vzhledem k počtu a kvalitě připravených žádostí si

v tuto chvíli dovolím odhadnout, že prostředky určené pro první výzvu budou úspěšně vyčerpány a Fond bude moci přidělit dotace všem úspěšným žadatelům," uvedl Leo Steiner, náměstek Úseku projektové přípravy a kontroly SFŽP ČR.

Druhá vlna příjmu žádostí byla oznámena na den přesně po čtyřech měsících od zveřejnění první vlny. Pro druhou výzvu jsou připraveny téměř dvě miliardy korun. Žádosti je možné podávat od 19. listopadu 2007 do 31. ledna 2008. Otevřena bude další, tentokrát šestá z celkem sedmi prioritních oblastí Operačního programu Životní prostředí, která se zaměřuje na zlepšování stavu přírody a krajiny; je určena pro žadatele z řad krajů, měst a obcí, příspěvkových organizací, státních podniků a státních organizací, vysokých škol, občanských sdružení a obecně prospěšných organizací, právnických a fyzických osob – podnikatelů i nepodnikatelů. O úspěšnosti budou žadatelé vyrozuměni nejpozději do tří měsíců po ukončení příjmu žádostí.

Z prostředků Evropské unie bude v rámci druhé výzvy OP ŽP dotováno např. odbahňování rybníků, regenerace parků a lesů, budování naučných stezek v chráněných územích, budování protipovodňové ochrany přírodě blízkým způsobem (např. soustavy polderů), budování a obnova městských lesoparků, založení a obnova mezí, remízků a větrolamů, stabilizace sesuvů půd apod. Do konce tohoto roku je plánováno zveřejnění minimálně jedné další výzvy.

Petr Valdman, náměstek Úseku řízení projektů SFŽP ČR, dodal: „Žádosti mohou být podávány kromě krajských pracovišť Fondu i na krajská střediska Agentury ochrany přírody a krajiny (AOPK). Kromě příjmu žádostí pověřil Fond agenturu kontrolou formální úplnosti a technickým a ekologickým hodnocením projektů.“

OP ŽP přináší řadu zjednodušení pro žadatele. Jde zejména o zrychlené financování projektů s platbami do třiceti dnů od předložení neuhrazených faktur, rozšíření způsobilých nákladů o projektovou dokumentaci či stavební dozor. Hranice projektů, které podléhají schválení Evropskou komisí, se u Fondu soudržnosti posunula z 10 na 25 milionů eur. To celý proces administrace žádostí samozřejmě urychlí.

Projekty v rámci Operačního programu Životní prostředí budou v letech 2007 až 2010 financovány podle pravidla n+3. To znamená, že prostředky alokované na rok 2007 lze čerpat v průběhu následujících tří let.

Na internetových stránkách ČT24 najdete záznam z tiskové konference ke zveřejnění 2. výzvy OP ŽP.

Jana Kulísková, tisková mluvčí SFŽP ČR

ČTVRTINĚ PODNIKŮ CHYBĚLO INTEGROVANÉ POVOLENÍ

V úterý 30. října skončila lhůta, daná zákonem o integrované prevenci, do které měli provozovatelé zhruba 1850 průmyslových a zemědělských zařízení povinnost získat integrované povolení nutné k jejich další činnosti. Platnými integrovanými povoleními v té chvíli disponovalo zhruba 75 % těch, kterých se tato povinnost týká (tj. bylo vydáno 1150 povolení).

Na území České republiky se nachází cca 1850 technologických jednotek spadajících pod režim integrované prevence, protože však lze povolit více jednotek najednou, počet potřebných povolení je nižší – asi 1500. Povolující institucí je většinou krajský úřad, vrchní státní dozor provádí MŽP, které je i odvolacím orgánem. Odbornou pomoc, zejména k hodnocení technologií (zda splňují požadavek na tzv. nejlepší dostupnou techniku – BAT), poskytuje ministerstvem zřízená instituce CENIA, česká informační agentura životního prostředí.

Žádost o integrované povolení podala naprostá většina provozovatelů. Ovšem část z nich tak přesto, že o této povinnosti věděli čtyři roky, učinila pozdě. O jejich integrovaných povoleních se tedy stále vedou řízení na krajských úřadech. Malá skupina provozovatelů (zhruba 4 %) nepodala žádost o integrované povolení na krajské úřady vůbec. Provozovatelům hrozí za nedodržení zákonné povinnosti sankce až do výše 7 milionů korun od České inspekce životního prostředí či krajské hygienické stanice. V případě, že ohrožují životní prostředí nebo veřejné zdraví, pak hrozí dokonce nejvyšší sankce, kterou je uzavření provozu.

Situace v povolovacím procesu se liší podle krajů, protože distribuce zařízení není v ČR rovnoměrně rozložena. Nejméně zařízení je v Praze a nejvíce ve Středočeském kraji, za ním následují Ústecký, Moravskoslezský a Jihomoravský kraj. Nejvíce povolení zbývá vydat ve Středočeském a Ústeckém kraji (na Ústecký kraj připadá v rámci státu nejvíce chemických zařízení, u nichž je povolování časově a odborně nejnáročnější).

Účelem integrované prevence je snížení průmyslových emisí, ochrana životního prostředí jako celku, ochrana veřejného zdraví a zjednodušení povinností v oblasti životního prostředí pro provozovatele významných průmyslových (a zemědělských) činností. Integrované povolení nahrazuje provozovateli řadu dílčích povolení (například v oblasti vod, odpadů a ochrany ovzduší) povolením jediným.

Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, kterým byla do národní legislativy převedena klíčová evropská směrnice v oblasti snižování průmyslových emisí – směrnice 96/61/ES o integrované prevenci a omezování znečištění (směrnice IPPC), vstoupil v účinnost v roce 2003. Zákon uložil provozovatelům průmyslových a zemědělských činností (vymezených zákonem) získat do 30. 10. 2007 tzv. integrované povolení, kterým jsou stanoveny komplexní závazné podmínky provozu zařízení. Závazné podmínky provozu jsou souborem pravidel (například emisních limitů, monitoringu, opatření k nakládání s odpady, předcházení haváriím), v rámci kterých musí být zařízení provozováno. Závazné podmínky provozu by měly vycházet z nejlepších dostupných technik (Best Available Techniques – BAT), které představují nejúčinnější a nejpokročilejší stádium vývoje technologií a způsobu jejich provozování. Vydání integrovaného povolení je veřejně přístupný proces, ve kterém může veřejnost podmínky provozu zařízení svými připomínkami ovlivnit.

Pojem nejlepší dostupné techniky pochází z anglického Best Available Techniques (BAT). BAT před-

stavuje nejučinnější a nejpokročilejší stadium vývoje technologií a činností a způsobu jejich provozování, které ukazují praktickou vhodnost určitých technik navržených k předcházení a, pokud to není možné, k omezení emisí a jejich dopadů na životní prostředí. Jednotlivé části termínu „nejlepší dostupná technika“ jsou definovány v zákoně o integrované prevenci.

Více informací:

<http://www.ippc.cz>, <http://www.env.cz/ippc>

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

VSTUP DO SCHENGENSKÉHO PROSTORU NERUŠÍ OCHRANU PŘÍRODY

Na konci letošního roku vstupuje Česká republika do Schengenského prostoru. To znamená, že z našich hranic zmizí hraniční kontroly a hraniční přechody už člověk pozná jen podle tabule oznamující, že vjíždí na území jiného státu. Vstup do Schengenského prostoru ale neruší platnost české legislativy, například v ochraně přírody. I nadále tedy některá místa zůstanou veřejnosti nedostupná, přestože leží na státní hranici.

Zákon o ochraně přírody a krajiny vymezuje jednoznačně území – jedná se o nejceněnější partie chráněných území, tedy I. zóny národních parků a národní přírodní rezervace – kde není dovoleno vstupovat mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody (kromě vlastníků a nájemců pozemků). Na celém území národních parků, chráněných krajinných oblastí a národních přírodních rezervací je navíc zakázáno vjíždět motorovými vozidly mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody. „Tato omezení zůstávají samozřejmě nadále platná. Ať už jde o zvláště chráněná území uvnitř České republiky nebo na hranicích. Náš vstup do Schengenu na tom nemění vůbec nic,“ vysvětluje náměstek ministra životního prostředí František Pelc.

Omezení se týká všech čtyř českých národních parků, dvanácti chráněných krajinných oblastí a řady národních přírodních rezervací na českých státních hranicích. „Připravujeme do tisku informační leták s mapou, kde jsou všechna území na hranicích, kterých se omezení vstupu nadále týká, pro turisty vyznačena. Leták bude vydán čtyřjazyčně – česko-anglicko-německo-polsky, a bude k dispozici v informačních střediscích chráněných území i elektronicky na stránce MŽP,“ říká tiskový mluvčí ministerstva Jakub Kašpar. Ministerstvo spolu se správami CHKO a národních parků chystá rovněž informační tabule přímo v terénu, z nichž se návštěvníci dozvědí nejenom o omezeních, ale také o důvodech, které k nim vedou.

*Eva Veverková, tiskové oddělení MŽP
www.env.cz/schengen*

JAK ZMÍRNIT KONFLIKTY MEZI UŽIVATELI PŮDY A OCHRANOU PŘÍRODY

Vstup České republiky do EU přinesl řadu změn v legislativě ochrany přírody, ale také nové možnosti

při jejím financování z evropských fondů. Proto MŽP využilo možnost zapojit se do twinningového projektu – tedy projektu bilaterální spolupráce – s experty německého Institutu pro udržitelné využívání krajiny Země (DUENE) při Greifswaldské univerzitě.

Nejdůležitějším z výsledků projektu je závěrečná doporučující studie Využívání ekonomických nástrojů v ochraně přírody, která byla následně distribuována orgánům ochrany přírody, vysokým školám a nevládním organizacím. Studie vychází hlavně z výsledků diskusí, studia literatury, vlastních zkušeností a vědecké práce autorů.

Autoři studie ukazují způsoby, jak využívat legislativní a ekonomické nástroje v ochraně přírody. Cílem studie je představit inovativní myšlenky a koncepce tak, aby byly zmírněny konflikty mezi uživateli půdy a ochranou přírody při hospodaření v krajině a aby politická rozhodnutí v těchto oblastech byla v budoucnu méně intuitivní a více racionální. Studie neposkytuje hotové recepty, ale inspiruje k přemýšlení o nástrojích v ochraně přírody. Mezi hlavní přínosy projektu patří také výměna zkušeností se zahraničními kolegy, nové nápady a myšlenky, rozšíření obzorů nejen pro zástupce státní správy, ale i nevládních neziskových organizací a veřejnosti.

Studie byla zveřejněna na webových stránkách Ministerstva životního prostředí www.env.cz v rubrice Politika a nástroje ochrany životního prostředí.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

MARTIN BURSÍK PŘIJAL PETICI ZA LEPŠÍ RECYKLAČNÍ SLUŽBY

Ministr životního prostředí Martin Bursík převzal 12. listopadu 2007 od představitelů Hnutí Duha a herce Jaroslava Duška krabici s více než šesti tisíci korespondenčních lístků, na nichž lidé žádají zlepšení třídění odpadu v České republice. „Děkuji Hnutí Duha i všem, kdo petici podepsali. Její požadavky jsou přesně to, co chystáme v nové odpadové legislativě. Je to pro nás velká podpora,“ reagoval bezprostředně po předání petičních lístků ministr Bursík. Petice požaduje zajištění možnosti třídít více druhů komunálního odpadu, včetně bioodpadů, či zvýšení poplatků za skládkování a spalování odpadů. Češi vyprodukují ročně zhruba čtyři miliony tun komunálního odpadu – tedy 400 kg na každého obyvatele republiky. Recyklace se dnes ovšem dočká pouhých pětina z tohoto množství. „Podle Plánu odpadového hospodářství bychom se měli dostat k 50 % recyklace do roku 2010,“ řekl Martin Bursík. „To není možné bez zásadních změn v legislativě a zlepšení současných systémů nakládání s odpady, jako je třídění elektrošrotu apod.“, dodal ministr.

V roce 2006 bylo do systému třídění odpadů zapojeno 97 % populace ČR. Systém funguje v 5 484 obcích, občané mají k dispozici 146 000 barevných kontejnerů, 660 000 pytlů a více než 800 sběrných dvorů a výkopen. Průměrná vzdálenost, kterou má občan ČR ke sběrnému místu, je 145 metrů.

Novela zákona o odpadech, kterou MŽP předložil k veřejné diskusi, zavede pro všechny obce v ČR po-

vinnost zajistit od roku 2010 lidem možnost třídit pěti základních druhů komunálního odpadu: skla, plastů, papíru, nápojových krabic a bioodpadu.

Novela zákona o odpadech zvýší zároveň poplatky za skládkování odpadu i jeho spalování. „Jde o ekonomickou motivaci, která ukazuje, že prioritou je využití odpadu jako suroviny. Jakýkoli způsob likvidace přichází v úvahu až u toho odpadu, který není možné dále zpracovat,“ vysvětluje ministr Bursík. Část příjmu z těchto poplatků dostanou obce a kraje, část Státní fond životního prostředí, který je vrátí do systému jako kofinancování odpadářských projektů v Operačním programu Životní prostředí.

*Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP
Foto René Jaki*

PROBLÉM ČESKÉHO OVZDUŠÍ: AUTA A KAMNA

Emise znečišťujících látek ze spalování tuhých fosilních paliv v lokálních topeništích, které vznikají při vytápění zhruba půl milionu bytů, jsou v mnoha krajích hlavní příčinou špatné kvality ovzduší v České republice. Důvodem jsou zastaralá spalovací zařízení v domácnostech (kamna nebo kotle ústředního topení), ve kterých se mnohdy spaluje nevhodné a nekvalitní palivo, které nevyhovuje požadavkům kotle. V řadě případů dochází dokonce ke spalování komunálního odpadu. Zdravotní rizika plynoucí ze znečištění ovzduší z těchto spalovacích zdrojů jsou vysoká. V Brně se na toto téma sešli 14. listopadu odborníci z celé republiky spolu s představiteli českých obcí a měst.

Největším problémem kvality ovzduší v České republice jsou vysoké úrovně znečištění ovzduší prachovými částicemi. Stanovené imisní limity pro prachové částice PM_{10} , které platí od 1. ledna 2005, byly překročeny v roce 2005 i 2006 nejen lokálně, ale i plošně, a to i mimo území měst a hustě osídlených oblastí. K překročení denního imisního limitu pro PM_{10} došlo v roce 2005 plošně po celém území České republiky, a to i v lokalitách, které byly doposud považovány z pohledu kvality ovzduší za spíše bezproblémové. K překročení této přípustné úrovně znečištění ovzduší došlo na 35 % území. Znamená to, že přibližně 66 % populace ČR bylo vystaveno nadlimitním úrovním znečištění ovzduší prachem. V roce 2006 byl denní imisní limit překročen na 29 % území,

což zasáhlo 62 % populace. Roční imisní limit byl překročen na 2,3 % území, což znamená zhoršení oproti loňskému roku (kdy se to týkalo 1,5 % území).

V kvalitě ovzduší se ČR řadí k nejhorším státům EU – prachové znečištění u nás dosahuje zhruba 150 % průměru EU-25.

„Příčinou překračování imisních limitů jsou především skupiny obtížně regulovatelných zdrojů znečišťování ovzduší – tedy domácnosti vytápěné tuhými fosilními palivy a automobilová doprava,“ říká ředitel odboru ochrany ovzduší MŽP Jan Kužel.

„MŽP předložilo vládě v červnu Národní program snižování emisí, který obsahuje soubor konkrétních úkolů pro MŽP i další ministerstva,“ řekl dále ředitel Kužel. Program se zaměřuje především na snižování emisí těch látek, které mají přímý negativní vliv na lidské zdraví, vegetaci a ekosystémy – tedy především jemných prachových částic (PM_{10} a $PM_{2,5}$) a polycyklických aromatických uhlovodíků. Součástí programu je například novela zákona o ochraně ovzduší, která bude připravena do konce roku 2008 a bude mj. obsahovat emisní limity pro malé zdroje znečištění – tedy i pro domácí kotle. MŽP vydá také vyhlášku o požadavcích na kvalitu paliv, která postupně z trhu vytlačí nekvalitní druhy uhlí. Součástí programu jsou ale i opatření v dopravě – náhrada čtvrtiny vozového parku státní správy „čistými“ vozidly do roku 2014 či daňové zvýhodnění těchto vozidel. „Ke zlepšení kvality ovzduší by měla přispět i ekologická daňová reforma, která zvýhodňuje nulovou spotřební daní obnovitelné zdroje a zemní plyn pro vytápění domácností především oproti uhlí,“ dodal Jan Kužel.

Tisková zpráva MŽP

MEZINÁRODNÍ OCENĚNÍ MOKŘADŮ NA SOUTOKU MORAVY, DYJE A DUNAJE

V Bratislavě-Devíně bylo 15. listopadu 2007 završeno čtrnáctileté úsilí vládních i nevládních ochránců přírody předáním diplomu tzv. trilaterální lokalitě Ramsarské úmluvy – rozsáhlým mokřadům soutoku Moravy, Dyje a Dunaje. Za Českou republiku diplom

Náměstek ministra František Pelc přebírá diplom od regionální koordinátorky Ramsarské úmluvy paní Dufour.

od švýcarského sekretariátu Ramsarské úmluvy o ochraně mokřadů mezinárodního významu přebíral náměstek ministra životního prostředí pro ochranu přírody a krajiny František Pelc.

Všechny tři země se dohodly na společných principech plánu péče o tento mimořádně cenný region. Ramsarská lokalita má více než 500 km², z toho na území ČR jde o cca 110 km² unikátní oblasti lužních lesů a nivních luk podél řeky Dyje a Moravy, počínajících luhem u Ivaně, pokračujících dvěma Novomlýnskými nádržemi, nivou Dyje až k Břeclavi, a pokračujících lužním lesem pod Břeclaví a Lanžhotem. Jde o největší ramsarskou lokalitu – mokřad mezinárodního významu – u nás.

Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva (Ramsarská úmluva), byla sjednána v íránském Ramsaru v roce 1971. V současné době má úmluva 157 smluvních stran. Je první mezinárodní úmluvou zaměřenou na ochranu přírodních zdrojů a jednou z mála úmluv chránících konkrétní typ biotopů. Každá smluvní strana je povinna zařadit alespoň jeden mokřad do Seznamu mokřadů mezinárodního významu. V současné době je na něm vedeno 1 697 mokřadů o celkové rozloze 151 milionů hektarů. V České republice je v ramsarském seznamu zapsáno dvanáct mokřadů.

Další informace: <http://www.ramsar.org>

*Tisková zpráva MŽP
Foto AOPK ČR, CHKO Pálava*

ODBLOKOVÁNY EVROPSKÉ FINANCE PRO ČISTÍRNÝ ODPADNÍCH VOD

Na jednání s Evropskou komisí (EK) 7. listopadu se ministru životního prostředí Martinu Bursíkovi podařilo po více než tříletých diskusích odblokovat problém se smluvními vztahy, které bránily České republice v čerpání evropských finančních prostředků pro vodohospodářské stavby, především čistírny odpadních vod. Nic tedy již nebrání tomu, aby byl ještě v letošním roce Komisí schválen Operační program Životní prostředí (OPŽP). „Jedná se o průlomový moment ve financování vodohospodářských projektů z evropských peněz,“ konstatoval ministr Bursík.

Výsledná dohoda předpokládá, že na dotace z evropských fondů budou mít šanci dosáhnout projekty, u nichž jsou uzavřené provozovatelské smlouvy nejdéle do roku 2022, a které jsou současně upraveny tak, aby byla zajištěna dostatečná kvalita poskytovaných služeb a vyšší efektivita. Podmínkou je rovněž to, aby soukromý provozovatel na úkor dotace z veřejných prostředků negeneroval nepřiměřené zisky na své straně. „Nastavené podmínky nejsou nějaké nutné zlo, které musíme strpět, abychom dosáhli na bruselské peníze. Je to cesta jak pomoci k podpoře z veřejných zdrojů do vodohospodářské infrastruktury a zároveň daňovými prostředky nepodporovat výnosný a profitující byznys. Ten si na sebe umí vydělat sám, nemusí jej dotovat daňoví poplatníci,“ říká Martin Bursík.

Dohodnuté podmínky jsou splnitelné pro většinu provozních smluv, platných v ČR. Ještě na přelomu

let 2006 a 2007 EK po ČR požadovala zkrácení současných provozních smluv a následná výběrová řízení na nové provozovatele. Vyjednávací pozici MŽP oslabil i fakt, že na konci roku 2006 prosadila EK při jednání s Ministerstvem pro místní rozvoj, které je řídícím orgánem Fondu soudržnosti, že prostředky, zbývající pro předchozí finanční období 2004 – 2006 mohou získat pouze projekty, u nichž byli žadatelé ochotni zkrátit provozní smlouvy do roku 2008, respektive 2009. Komise chtěla tento princip zachovat i pro programovací období 2007 – 2013. Problematika provozních smluv se mezi ČR a EK řešila již od roku 2004. „Bohužel, dá se říct, že jde o sérii mnoha promarněných jednání a množství zbytečně ostře laděné korespondence mezi českou vládou a Komisí, která nevedla k žádnému pozitivnímu výsledku pro ČR,“ shrnuje ředitel odboru fondů EU MŽP Jan Kříž. Evropské komisi obecně vadilo, že provozovatelské smlouvy jsou nastaveny tak, že zvýhodňují soukromého provozovatele na úkor vlastníka infrastruktury – kterým jsou zpravidla obce. Kritika se týkala i samotného výběru některých provozovatelů, kterým bylo umožněno poskytování této veřejné služby za často pochybných a netransparentních podmínek a bez dodržení principu „nejlepší služba za nejlepší cenu“. Podnikání v této oblasti přitom zpravidla slibuje velmi dobré ekonomické výsledky a profit. Smlouvy navíc byly uzavírány na velmi dlouhá období (25 – 30 let), zaručují současným provozovatelům nadstandardní podmínky pro jejich podnikání a pro případnou konkurenci neproniknutelné bariéry. Takto dlouhé smlouvy jsou ve „starých“ zemích EU-15 obvykle vyvažovány investicí do infrastruktury ze strany provozovatele v rámci projektů partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP), což ale u nás ve většině případů neplatí. Například ve Francii, kde používají podobný model provozování infrastruktury jako u nás, vedlo zavedení zákonných požadavků na kratší smluvní délky ke zvýšení konkurence na trhu, vstupu drobných provozovatelů, a tím i ke snížení tarifů vodného a stočného.

Kritika Komise směřovala i na stanovování cen a s tím související kalkulaci zisků soukromých provozovatelů. Ve většině případů se zisk provozovatele kalkuluje jako procento z nákladových položek, což je způsob, který nemotivuje provozovatele k větší efektivitě a úsporám nákladů, ale paradoxně k vyšším nákladům, které tak vedou k vyšším ziskům. Ve smlouvách také chybí základní nástroje pro zabezpečení dostatečné kvality služeb pro zákazníky, kontinuity dodávek, ochrany pronajatého majetku atd. Jedná se např. o definovaný termín reakce na stížnost zákazníka a tomu odpovídající sankce, sankce za nedodržení včasného odstranění poruchy v síti, sankce za nesplněný roční počet revizí atd. Nájemné, které provozovatelé platí vlastníkům za pronájem infrastruktury, zdaleka nestačí na obnovu infrastruktury. Příčinou současného stavu je především nedostatečná a vágní regulace, která umožňovala uzavírat takto nevýhodné smlouvy. Určitou odpovědnost nesou také představitelé obcí – vlastníků infrastruktury, kteří na nevyvážené podmínky přistoupili.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

RNDr. FRANTIŠEK PLEC, náměstek ministra životního prostředí a ředitel sekce ochrany přírody a krajiny MŽP ČR

V PŘÍRODĚ SE MUSÍTE ROZHODNOUT PRO DLOUHODOBOU STRATEGII

Od září 2007 pracujete jako náměstek ministra. Vystudoval jste Přírodovědeckou fakultu UK v Praze, máte za sebou dlouholetou praxi v ochraně přírody. V letech 1990 – 1995 jste byl vedoucím Správy CHKO Jizerské hory, následujících sedm let jste vedl Správu chráněných krajinných oblastí ČR. Pak jste čtyři roky pracoval jako poslanec Parlamentu ČR za pravicovou stranu. V roce 2006 jste se vrátil do vedení správy chráněných krajinných oblastí jako ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Které období bylo pro vás jako člověka, který se celoživotně věnuje ochraně přírody, nejplodnější?

Když to poctivě zhodnotím, myslím, že asi k nejpłodnějšímu období patřil zlom roku 1989 a 1990 a 1991, kdy jsme všichni v ochraně přírody cítili, že musí dojít k obrovským změnám, protože jsme tady měli – sice na svou dobu z padesátých let pojetím a filozofií – poměrně moderní zákon o ochraně přírody a krajiny, ale absolutně nedokonalý pro jakoukoliv praktickou aplikaci. Takže ochrana přírody neměla kompetence, neměla sílu. My jsme potřebovali úplně nový zákon a začali jsme na něm velmi intenzivně pracovat díky tehdejšímu vedení ministerstva, částečně to byl Bedřich Moldan, částečně Ivan Dejmal, ale zejména doktor Mlčoch coby tehdejší první náměstek. Brali jsme to jako obrovskou výzvu a když se zákon podařil nejenom připravit, ale pak i prosadit díky Ivanovi Dejmalovi v parlamentu, byl to obrovský svátek pro všechny ochránce přírody. To je první etapa, kterou považuji za nejplodnější, strašně hektická. A pak druhá,

když jsem se stal v roce 1990 vedoucím Správy CHKO Jizerské hory, kde jsem našel obrovsky zajímavou krajinu...

...jste odtamtud?

Jsem z Liberecka... V Jizerských horách byla velká část totálně zničená imisní zátěží a velkoplošným odštěžením od lesníků, kteří pod vlivem komunistického národního hospodářství bojovali o záchranu dřevní hmoty, nikoli o lesy. Pak jsem tam našel takové kousky pro mě – jako přírodovědce – úchvatné přírody, ať už to byla rašeliniště subarktického typu nebo krásné komplexy bučin. Vzal jsem to jako obrovskou výzvu. I přes ten nedokonalý systém na začátku devadesátých let – protože nový zákon o ochraně přírody byl přijat až v roce 1992 – to byla šance pro ochranu přírody. Snažili jsme se najít východiska nejen pro záchranu, ale i obnovu pohoří. Po počátečních bojích s lesníky se nám po dvou, třech letech hledání

podařilo najít nějaké rozumné společné pozice. Byly založeny na tom, že musíme lesy v Jizerských horách obnovovat s velkým využitím původních populací dřevin, které ale musíme nejdřív zachránit a pak využít pro obnovu. Les musí mít daleko pestřejší druhovou skladbu, pestřejší strukturu a musí se jinak obhospodařovat. To se po určitých prvních praktických krocích ze strany ochrany přírody podařilo rozvíjet. A cítil jsem, že se tam našel dost výrazný překryv, konsensus mezi lesníky a ochránci přírody, což v běžném životě dodneška není moc časté. Pomohlo samozřejmě i snížení imisní zátěže pohoří.

Tím jste tedy asi už odpověděl i na další připravenou otázku – co bylo nejhezčí... Byl to nástup do Jizerských hor?

Ano, byla to opravdu výzva. Měli jsme málo nástrojů, ale obrovskou vůli změnit stav přírodního prostředí k lepšímu. Přestože mě nikdo nenutil, pracoval jsem denně běžně dvanáct, čtrnáct hodin. Ale základní pracovní programy a projekty jsem si tvořil sám.

A teď?

Pracovní programy si už tak neordinuji sám, ale jsem jimi a okolnostmi většinou tlačěn. Myslím, že to jako velkou zátěž cítí mnozí kolegové náměstci.

V čem spočívá, že to vnímáte jako takovou zátěž?

Intenzita ochrany životního prostředí v České republice je opravdu dost velká. Je velká snaha chránit životní prostředí, to budí samozřejmě spousty reakcí a vazeb a ty se musí řešit. Řeší se na různých úrovních odspoda až nahoru po vedení ministerstva, takže to samo o sobě vzbuzuje potřebu frekventovaných činností. Druhá věc je, že nám od roku 1990 neuvěřitelně narostla byrokracie. Vidím to i na ministerstvu. Buď přijdou zvenčí podklady k řešení nebo přímo zevnitř resortu. Nechci rozebírat, jestli se tady sami trápíme papíry, abychom něco dělali, ale obávám se, že to je do určité míry spojené s obrovským množstvím předpisů, které jsme přijali v devadesátých letech. Pak jsme je v druhé vlně museli přepracovat ve vztahu k evropským směrnicím. Ten proces pořád běží a je opravdu náročný, protože předpisy spolu jenom částečně komunikují, některé při prvotním pohledu dokonce budí dojem, že jakoby jdou proti sobě a to vybalancovat není jednoduché. Tohle tady ze začátku devadesátých let nebylo. Bylo to, mám takový pocit, víc o praktické práci s využitím předpisů. Teď se obávám, že je to víc o aplikaci předpisů...

Jste tím zaskočen? Máte pocit, že se s tím dá něco dělat?

Kdybych ten pocit neměl, tak tady nebudu pracovat. Myslím, že exemplární ukázka je náš současný zákon o ochraně přírody a krajiny. Považuji ho za perfektní, revoluční. Koneckonců jsem na něm taky spolupracoval. Pro svou dobu jsme asi nic lepšího nemohli vymyslet a klobouk dolů před všemi, kteří se na něm podíleli. Jenomže teď už je patnáct let v platnosti a mezitím se stalo spousty věcí. Jsou nové, ne úplně optimální, vztahy mezi obsahem zákona a realitou v jiném právním prostředí, v jiných oblastech – stavebnictví, lesnictví, přijaly se nové zákony, vodní a další, potom samozřejmě reforma veřejné správy, máme nově kraje, vstoupili jsem do Evropské unie. To zcela zásadně ten zákon ovlivnilo. Postupně jsme během těch patnácti let udělali možná deset, patnáct novel. Zákon je podstatně silnější, ale je nepřehlednější, má spousty dílčích nedostatků a chyb. Dohromady, jakkoli má jádro perfektní, je už

obalen takovým obsahem nesrozumitelností, že když jsem nastoupil, zdědil jsem tady potřebu už zase další novely. Když se nad tím člověk zamyslí jako normální běžný uvažující občan, novelka na devětdvacet stránek, to je docela nesrozumitelné. Tak by zpravidla měly být tlusté zákony celé...

Směřuje to k novému zákonu?

S novelou se nějak budeme muset vypořádat, ale není podle mě možné ji vnést do parlamentu v takovém rozsahu. Musíme se vypořádat s požadavky Evropské komise, zdá se, že budeme muset nezbytně změnit maximálně pět okruhů, které mají racionalitu. Nemůžeme pracovat s dvaceti oblastmi. V každém případě to je pro mě výzva, abych zkusil připravit úplně nový zákon o ochraně přírody a krajiny, který bude na všechno, co jsem tu povídal, reflektovat. Pokud možno bude stručnější, bude srozumitelnější, ale nebude se snažit o nižší intenzitu ochrany přírody. Chci uchovat minimálně stejnou ochranu, ale aby zákon byl srozumitelný i odborně zainteresované veřejnosti. Bohužel totiž i ostatní zákony o životním prostředí se staly doménou specialistů a často ani ti se v tom už neorientují. Tím je zatížená celá civilizace. Když zákony mají zavazovat veřejnost podnikající, nepodnikající i úředníky, tak musí být co nejsrozumitelnější. Vytvořil jsem tým a budeme se snažit systematicky pracovat. Nejdřív vyhodnotíme účinnost starého zákona, kde jsou chyby, které tady říkám pocitově, tak aby vznikla kvalifikovaná analýza a abychom se vyvarovali chyb při přípravě nového zákona. Uděláme i překlad a rozbor zákonů, které byly přijaté v Evropské unii kolem, třeba v Rakousku, Německu, Maďarsku. Poučíme se a začneme formulovat teze, které chceme, aby v novém zákoně byly obsaženy. Jeden z principů bude, že to, co v zákoně být nemusí, by mělo být rozpracováno v podzákoně normě, v komplexním nařízení vlády nebo ve vyhláškách, abychom samotný zákon nezaneřádili tisíci procesními a dalšími záležitostmi.

Jak se změnila praxe ochrany přírody v chráněných územích, v národních parcích?

Úplně revolučně. Zjednodušeně řečeno na začátku devadesátých let jsme jaksi byli spokojeni, že správa CHKO a národních parků mají speciální státní správu, že mají sílu rozhodovat, ovlivňovat dění. Začali jsme tehdy ovlivňovat lesní hospodaření, v národních parcích začali mít dokonce výkon práva hospodaření v lesích. Zákon se projevil, to nám v ochraně přírody chybělo. Jenomže jsme postupně zjistili, že to je málo mít v ruce jenom klacek. Žádný předpis není dokonalý tak, aby samotné jeho naplňování zachránilo nebo vylepšilo přírodní prostředí nebo krajinu jako celek. A ani žádný úředník nemá takovou sílu. Když se pracuje jenom s regulací, budí to určité animozity vůči ochraně přírody. Tím jsme si prošli. Nicméně jsme za chvilku zjistili, že potřebujeme taky nějaké peníze, abychom mohli nejenom regulovat omezováním a zakazováním anebo usměrňováním, ale že potřebujeme

taky něco pozitivního podporovat a dělat. Lidé, kteří by chtěli zvyšovat ekologickou stabilitu nebo podporovat přirozenou biodiverzitu v krajině, ať už to jsou ochránáři nebo lesní hospodáři, k tomu potřebují finanční podporu. Druhým revolučním krokem tedy bylo, že se v začátku devadesátých let objevily tzv. managementové peníze, které byly už v řádech milionů. Předtím jsme neměli nic. Když jsem nastoupil v roce 1990, měl jsem na praktickou ochranu přírody deset tisíc korun pro celou CHKO. Když jsem ji v roce 1995 opouštěl, pracoval jsem díky nadaci, kterou jsem tam založil, i díky těmto managementovým penězům už asi s pěti miliony korun. Už se s tím dalo něco dělat. Zachraňovali jsme genofond, sbírali jsme semínka, podporovali pěstování a návrat původních populací dřevin do lesů. To je obrovský posun a teď je to relativně ještě lepší. Zvýšily se objemy národních krajinných programů, od příštího roku budou v akci operační programy životního prostředí. Peníze jsou tady jako klíčový instrument ochrany přírody. Třetí věc je, že ve speciální státní správě potřebujeme taky vysoce odborné zázemí, abychom věděli, kde se co vyskytuje vzácného a jak to chránit nebo kde je jaký ekologický problém a jak ho řešit. To znamená pečlivý monitoring přírody a krajiny. To se trošičku zanedbávalo a určitou reakcí na to bylo v roce 2005 sloučení agentury a správy chráněných krajinných oblastí do jedné instituce, aby se propojila odborná činnost s dalšími, což posiluje speciální státní správu. Čtvrtá věc, a to do dneška nemáme doladěné, je práce s veřejností, systematické vzdělávání, informování. Běžný ochránář z praxe viděl totiž, co se dělo za komunismu, kdy se říkalo: Tady, děti, kytíčky netrhejte, papírky po lese neházejte. Pak tam ty děti s paní učitelkou šly a viděly, že se zmeliarovala louka, že se tam otočilo všechno vzhůru nohama, cibulky těch kytíček, které si nesměly ani utrhnout, jen tak visí a je tam místo nich nasetá kukuřice a v lese je místo papírků skládka a obrovská paseka. Rozpor s výchovou byl taková deziluze, že jsme si řekli, že se na to musí jít jinak. Nicméně moderní ochrana přírody se bez toho neobejde a tady máme veliký rest. Tenhle pilíř musíme posílit. V moderním pojetí jde o vyvážené aplikování čtyř nástrojů, které jsem jmenoval: o aplikaci moderního zákona, podporu ekologických opatření v přírodě, o znalosti přírodního a krajinného prostředí a za čtvrté o nakloněnou a dobře informovanou veřejnost. Tyto čtyři pilíře se vždycky musí aplikovat v různých proporcích podle toho, kde jsme – jinak se to bude dělat v první zóně národního parku a jinak na předměstí Prahy.

Začíná se důraz na spolupráci s veřejností projevovat v šumavském národním parku? Mám pocit, že po létech se tam komunikace s místními samosprávami vylepšila. Je tu souvislost s tím, co jste jmenoval jako čtvrtý pilíř ochrany přírody? A jaké vlastně jsou cesty posílit v tomto ohledu ochranu přírody?

U národních parků je to relativně zanedbané nejméně, protože mají nejlepší možnosti, ale přesto

to nepovažuji za dokonalé. Případ Šumavy je poměrně komplikovaný. Myslím si, že tam k ne úplně optimální pozici správy CHKO a národního parku, ale koneckonců i místní správy, přispělo dlouhodobě ne zcela jasné stanovisko a přístup samotného ministerstva životního prostředí. Moc jsme jim na Šumavě neusnadnili život. Čtyři, osm let se podporoval management v lesích šumavského národního parku, který byl striktně založen na rekonstrukcích porostů, na hlídání kůrovce a kácení. Pak se to celé zase čtyři roky nechávalo samovolnému vývoji... Takhle to nejde. V lese a přírodních procesech se musíte rozhodnout pro nějakou strategii dlouhodobě, není možné měnit ji každé jedno nebo dvě volební období. Ale koneckonců si za to do určité míry mohl i management národního parku, že si neobhájil nějaký dlouhodobější koncept. Tohle se musí změnit. Musíme předložit něco, aby se tomu dalo věřit, ať už to všichni podporují, nebo ne, prostě abychom to drželi a bylo to srozumitelné. To je první krok, který se tady teď děje. Management není fanaticky obdivován ze všech stran, ale jsem přesvědčen, že je správný. Kde jinde by měl být management uvážlivého přístupu? Kde jinde jsou dostatečné plochy pro ponechání lesa samovolnému vývoji i s monitorováním, co se tam děje, včetně přírodě blízkého lesního hospodaření než na Šumavě? Když se tam stanoví dvacet procent nebo třetina jádrového území národního parku pro přírodní procesy a zbytek spíš pro přírodě blízké formy údržby a hospodaření, budou tomu lidi rozumět. Hlavně se to nesmí měnit každé čtyři roky. Potom budou jasnější pravidla pro všechno. V minulosti byla za všech ministrů snaha hodně pomáhat obcím z hlediska podpory ekologické infrastruktury, ale samosprávy to úplně patřičně neoceňují, protože si postupně zvykly, jako by na to měly nárok samosebou. Myslím, že obce musí cítit, že národní park je pro ně pozitivní hodnotou, která ovšem má svá vnitřní pravidla, a že zkrátka mají v něčem z hlediska přístupu státu priority, ale v něčem musí zase strpět omezení. Představa, že v každé obci šumavského národního parku se vybuduje – teď to schválně trošku přezenu – lyžařské velkocentrum, je poněkud složitá, protože národní park primárně o tomto není. Musíme najít a podporovat formy využívání zdejší krajiny včetně cestovního ruchu, které nebudou nevratně destruovat životní prostředí. Myslím, že se nové vedení parku snaží nastavit tyto podmínky a komunikuje s obcemi, řekl bych, s otevřenějšími kartami, než se dařilo předtím. Je to třeba dané i komunikačními schopnostmi nového ředitele.

Myslíte tedy, že za těch, řekněme, patnáct let se komunikace přece jen posunula, že jsou lidé vnímavější k hodnotám přírody?

Asi před pěti lety se dělaly výzkumy mezi veřejností a doložily, že česká veřejnost je na ochranu přírody relativně citlivá, jedna z nejcitlivějších v celé Evropě. To je trošku překvapivé. Kdyby se ovšem udělal rozbor, odkud jsou ti lidé, zjistilo by se asi, že pro přírodu jsou nejcitlivější paradoxně obyva-

telé velkých měst. To je na jednu stranu celkem pochopitelné a zároveň v tom může být jádro pudla – na venkově asi lidi cítí trochu jinou škálu problémů v běžném životě a také se tam více střetávají s regulací v ochraně přírody. Tím to je větší výzva, abychom našli nějaké východisko, které bude uspokojovat všechny. Často se totiž setkávám s problémy, že například kvůli národnímu parku na Šumavě, v Podyjí nebo chráněným krajinným oblastem se území nerozvíjí, že tam je velká nezaměstnanost. Myslím, že to je spíše naopak! Díky tomu, že tady je národní park, máte zajištěnou ochranu území včetně jeho přírodních fenoménů, které jsou atraktivní pro turismus a dokonce sem přednostně směřuje podpora ekologické infrastruktury. Nicméně, když se podíváme do oblasti, kde se ještě zvažuje, jestli tam CHKO má být, nebo ne, jako jsou Novohradské nebo Rychlebské hory nebo nedávno vyhlášený Český les, problémy se sociálně-ekonomickou stránkou tam byly úplně stejné, ne-li dokonce větší než třeba v národním parku na Šumavě nebo v Podyjí. Nejde to jednoduše svalovat jenom na ochranu přírody. Ale musíme to obcím lépe vysvětlit. Vždycky se k místním komunitám musí přistupovat trochu odlišně.

Letošní konference Federace Europarc se konala v Českém Krumlově. A uvádí se, že důvodem konání u nás byla právě vysoká úroveň ochrany přírody. Můžete tedy srovnat naši ochranu přírody s ostatními evropskými zeměmi?

Myslím, že z hlediska institucionálního a legislativního zázemí patříme k nejlepším evropským zemím. Harmonické to není nikde na zeměkouli. My musíme do ochrany přírody vtáhnout víc veřejnost, víc odbornosti, racionality, méně se ohánět státním zázemím a víc komunikovat, proč co jak je. V tom si myslím, že na rozdíl od západoevropských zemí máme rezervy. Abych to neshazoval jenom na ochránáře, máme trochu problém obecně v komunikaci v české společnosti. Lidi, kteří se setkají a mají dva rozdílné názory, rozejdou se často jako velcí nepřátelé, a pak soutěží, kdo vyhraje. Třeba v Holandsku – to je země přelidněná, přírodu tam skoro žádnou nemají – jsou okolnostmi nuceni komunikovat a často pak přetaví rozdílné názory v přijatelný konsensus, a dokonce ho společně naplňují. Obávám se, že to nemusí souviset až tak s naší národní mentalitou, ale spíš se čtyřicetiletým pobytem v komunistickém jhu.

Takže třeba v Holandsku se komunikace dá označit za více tvůrčí než u nás?

Ano, to tam je vidět i při přípravě jiných dokumentů, třeba územních plánů. I v Německu to podle mě více jde. Holanďan Paul E. de Jongh napsal krásnou knížku o kooperativním managementu životního prostředí. Popisuje třeba, jak na jedné straně má stát, na druhé ochránářskou veřejnost a na třetí podnikatele a vlastníky nemovitostí. Chvilku vyhrávají podnikatelé, protože jsou silní ekonomicky, a pak zase nějaké síly, které ve veřejném sektoru nebo

v politice mají na starosti životní prostředí, zatlačí tu druhou stranu do kouta. Když se pečlivě zhodnotí vývoj třeba za patnáct let, výsledek je, že se to moc nikam nehýbe. To asi není ten nejsprávnější přístup. Ale když se vytvoří nějaký trojúhelník reprezentantů, který může dlouhodobě kooperovat a může se celý pohybovat někam dál, není to jenom přetahování na jednom laně.

Jak hodnotíte utváření evropské soustavy chráněných území Natura 2000? Jaký očekáváte vývoj?

Myslím, že Natura 2000 je perfektní projekt, který je založen na velmi moderních principech.

O jaké jde principy?

Základní princip by měl být, že Natura uchovává v co nejreprezentativnější podobě nejhodnotnější přírodní fenomény v evropské krajině. Ten systém je opravdu perfektní nápad a má vytvořit ucelenou soustavu území, která mají význam pro biodiverzitu, pro ochranu celých stanovišť a pozitivní vliv i na ostatní krajinu. Co se týče České republiky, myslím, že jsme k Natuře přistoupili z hlediska přípravy velmi zgruntu a správně. Na rozdíl od některých evropských zemí, zejména nově přistupujících, jsme neřekli, dáme tam chráněná území, co už tady máme, a nějak to dopadne. My jsme krajinu v drtivé míře poctivě vymapovali, vytipovali klíčové evropské významné fenomény a z toho jsme udělali návrhy. Myslím si, jestli jsme nebyli nejlepší v Evropě, tak jsme jedni z nejlepších z hlediska přípravy. Teď jsme ve fázi, kdy jsme uzavřeli asi pět procent území, panonskou biogeografickou oblast, kousek jihovýchodní Moravy. Dodělají se drobné kosmetické úpravy a v tomto vymezeném území to bude v podstatě schválené. V biogeografické oblasti kontinentální je to trochu složitější, tam se doplnilo a musí se v komisi a ve vládě odsouhlasit skoro tři sta nových evropsky významných lokalit, protože se nestihlo původně všechno domapovat. Také se samozřejmě využívají poznatky od neziskových organizací, které znají nějaký úsek regionu a velmi dobře to doplní. Říkám, že patříme k nejlepším. Jenomže to je první krok. Druhý, neméně významný krok je: Co s tím dál? Byli jsme totiž přesvědčení, když Naturu dobře uchopíme, že pomůže ochraně přírody, její prestiži a vnímání ze strany veřejnosti, jako jsou lesníci, zemědělci, turisté a obce. Jenže ono se to úplně nepovedlo. Žijeme samozřejmě v dost kontroverzním prostoru a Natura 2000 pro mnohé politiky, ale i pro některé podnikatele a samosprávy, už nyní zní jako termín, který nemají rádi – když to řeknu opatrně. A to není dobrý začátek.

Z čeho to vyplynulo?

Jaksi se vytvořil pohled, že to je systém, který přijde s nějakou ochranou a nekompromisně omezí aktivity v regionech. Velké obavy, zčásti neopodstatněné, zčásti třeba opodstatněné, jsme prostě neu-

měli rozptýlit. Ochránáři přírody někdy mají sklony ke zjednodušování, řeknou, tady něco nepovolíme, počkejte, ona tam bude Natura. Tím se vykonala tomu názvu medvědí služba. Teď máme před sebou další období, Evropská komise schválí seznamy pro celou Českou republiku a do šesti let budeme muset zajistit ochranu podle české legislativy. Na evropsky významné lokality budeme muset napasovat buď smluvní ochranu nebo různé kategorie našich chráněných území. Proto jsem zadal úkol jednomu odboru na ministerstvu, aby připravil strategii další implementace Natury, abychom ho udělali dobře nejenom po odborné, procesní, právní stránce, ale abychom to udělali tak, že i veřejnost a samospráva tomu budou nakloněné. Natura 2000 je povinnost vůči Evropské unii, ale když se udělá blbě, tak má špatně založené základy do budoucna. My potřebujeme, aby to bylo vnímané, když ne jako pozitivní, tak aspoň neutrální hodnota, která má nějaký význam. V mnoha případech se jedná o lokality, kde je potřeba spíš uchovat dosavadní způsob obhospodařování než něco nového zavádět. A když už chceme něco nového, tak musíme finančně podpořit aktivní management.

V roce 2003 jste pro časopis Bedrník srovnával soustavu Natura s jinými současnými systémy ochrany přírody například na severoamerickém kontinentu či v Africe. Řekl jste tehdy: „Podle toho, co vím, nic obdobného v Severní Americe a v Africe není v praxi rozvíjeno. V Americe mají obdobu územních systémů ekologické stability a velmi rozpracovanou územní ochranu přírody podobně jako v některých afrických zemích, ale to je poněkud o něčem jiném. V jižní Africe se pokoušejí některé národní parky propojovat do velmi zajímavých a poměrně rozsáhlých systémů chráněných území zpravidla přeshraničního charakteru, ale ucelená soustava reprezentující určitou distribuci přírodních stanovišť v chráněné podobě to není. Budeme-li to myslet vážně s ochranou přírodního prostředí a životadárných funkcí přirozených ekosystémů, na kterých jsme bytostně závislí, budeme muset Naturu 2000 nejen zdokonalit, ale budeme muset na celém světě napříč jednotlivými biomy a biogeografickými oblastmi vytvořit promyšlenou a dostatečně rozsáhlou a reprezentativní soustavu celoplanetárně významných chráněných území nazvanou třeba Global 2000. Myslím, že to není science fiction, ale v globalizovaném světě se všemi jeho záporů a klady spíše racionální potřeba.“ Posunulo se téměř po pěti letech toto vaše vidění nějak?

Na tom bych moc neměnil. Natura je perfektní, ale skutečně je potřeba – vidíte, jak se ten svět propojuje i díky klimatickým rizikům, která tady jsou – nějaká světová soustava chráněných území, která budou reprezentovat jednotlivé biomy. Ve fragmentech tady je, ale měl by se najít nějaký instrument uceleného pohledu. Jako instituce se nabízí třeba OSN a její program pro životní prostředí, ale tato instituce je zoufale neakceschopná. Něco malinko supluje pro-

gram biosférických rezervací, který je koncipovaný pod hlavičkou OSN-UNESCO. Myslím, že to je další výzva pro přední světové politiky. Ale dokud nemáme aspoň náš kontinent jakž takž ošetřený, tak je těžko říkat: všude na světě to musí být. Místní stavební kameny jsou po celé zeměkouli. Ale víme zároveň, bohužel, že mnoho chráněných území, a to platí zejména v rozvojových zemích, je často spíš na papíře než v realitě. I v Evropě se dá najít spousta takových území, ale podíl je proti rozvojovým zemím nesrovnatelný.

Jakou váhu přikládáte soukromým a dobrovolným iniciativám na ochranu přírody? Mám na mysli soukromé rezervace, pozemkové spolky, vykupování lesa pro nové pralesy a podobně.

Zcela zásadní. Přestože to třeba v této fázi nemusí být vnímané z hlediska objemu jako něco velkého, podstatné je, že lidé jsou schopní to i tady ve složitém právním prostředí rozvíjet. V České republice to zřejmě nikdy nepůjde tak snadno jako třeba v Holandsku, kde mají velmi slabou státní ochranu přírody, a o to větší prostor pro neziskový sektor, který tam dělá a supluje státní ochranu přírody hodně dobře. Jsem přesvědčený, že u nás podíl neziskových organizací v ochraně přírody musí být větší už z toho důvodu, že si tím vytváří státní ochrana přírody partnery a prostředí v širším pojetí nakloněné ochraně přírody a je to relativně levnější nebo maximálně tak drahé, jako když to zajišťuje stát. V mnoha případech, když je tam osobní nasazení, je to i efektivnější, než když to dělá stát svým polocentralizovaným postupem. Takže si toho nesmírně vážím, jak jednotlivců, tak neziskových organizací. Myslím si, že i smluvní ochrana, kterou náš zákon umožňuje, mezi státem a vlastníkem či neziskovými organizacemi ve vztahu k nějakému chráněnému území, je velmi důležitá. V případě Natury jsme dokonce zapracovali, že smluvní ochrana je možná a musí se přednostně prověřovat. Někdo se domnívá, že rezervace se státními značkami je prostě lepší, než když tam je kvalitní smlouva s vlastníkem, který to v podstatě dělá stejně, ne-li líp. Primárně nám musí jít o zajištění ochrany a efektivního managementu, a pak až o statut. Třeba začátkem devadesátých let, když jsem zakládal Nadaci pro záchranu a obnovu Jizerských hor, tak to suplovalo hlavně nedostatek peněz. Teď už to není jenom o nedostatku peněz, ale i o atmosféře ve společnosti.

*Ptala se Hana Kolářová, 31. 10. 2007
Foto Jakub Kašpar*

EVROPA:

BĚLEHRADSKÁ KONFERENCE „ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ PRO EVROPU“

Ve dnech 10. – 12. října 2007 se v srbském hlavním městě Bělehradě konala 6. ministerská konference Evropské hospodářské komise Organizace spojených národů (EHK OSN) „Životní prostředí pro Evropu“. Zasedání se účastnili delegáti z 51 zemí EHK OSN, zástupci řady mezinárodních organizací a institucí, obchodu a průmyslu a nevládních organizací.

Ve dnech 10. – 12. října 2007 se v srbském hlavním městě Bělehradě konala 6. ministerská konference Evropské hospodářské komise Organizace spojených národů (EHK OSN) „Životní prostředí pro Evropu“. Zasedání se účastnili delegáti z 51 zemí EHK OSN, zástupci řady mezinárodních organizací a institucí, obchodu a průmyslu a nevládních organizací.

Proces „Životní prostředí pro Evropu“ má posílit spolupráci členských států EHK OSN a jejich partnerů v oblasti tvorby a implementace politik životního prostředí a podpory udržitelného rozvoje. Jeho vznik inicioval v červnu 1991 Josef Vavroušek, tehdejší československý ministr životního prostředí, ministerskou konferencí konanou na Dobříši.

Na rozdíl od minulých ministerských konferencí nepřijala bělehradská konference nové právně závazné dokumenty. Jejím hlavním úkolem bylo posoudit dosavadní vývoj stavu životního prostředí v panevropském regionu a zhodnotit plnění závazků předchozích ministerských konferencí. V návaznosti na to mohlo být rozhodnuto o dalším směřování procesu „Životní prostředí pro Evropu“.

Východiskem pro jednání byla tradiční, v pořadí 4. hodnotící zpráva o stavu životního prostředí v regionu EHK OSN, která posoudila kvalitu ovzduší, vody a půdy v kontextu jejich vlivu na lidské zdraví a kvalitu života. Zejména evropského regionu se citlivě dotýká znečištění ovzduší prachovými částicemi ($PM_{2,5}$ a PM_{10}), přízemním ozonem a oxidy dusíku. Zpráva dále upozorňuje na pokračující úbytek biologické rozmanitosti, zvyšující se objem spotřeby a výroby a navzdory posilování energetické efektivity i rostoucí spotřebu energie. Negativní vliv na životní prostředí má stále nevhodné nakládání s nebezpečnými chemickými látkami. Zpráva rovněž reflektuje dopady změn klimatu, a to jak na životní prostředí, tak na ekonomiku. Zprávu poprvé doplnilo hodnocení stavu hraničních vod a mezinárodních jezer v regionu EHK OSN, které se pravděpodobně stane pravidelnou součástí budoucích ministerských konferencí.

Bylo dohodnuto, že v budoucnu bude třeba urychlit ratifikaci a zlepšit implementaci stávajících mnohostranných environmentálních smluv sjednaných v rámci EHK OSN a pokračovat v druhém cyklu hodnocení stavu a politiky životního prostředí (Environ-

mental Performance Review, EPR). Česká republika podpořila přijetí pěti doporučení vyplývajících ze zprávy o programu EPR, jejichž důsledné plnění je klíčové pro zvýšení efektivity provádění politik životního prostředí v hodnotících zemích.

Ke zlepšení tohoto stavu by rovněž měla přispět doporučení v oblasti monitoringu a reportingu, která jsou určena vládám regionu východní Evropy, Kavkazu a střední Asie. Jejich přijetí by mělo posílit uplatnění vhodných environmentálních indikátorů při přípravě národních hodnotících zpráv. Zlepšení v oblasti monitoringu životního prostředí však nelze provést bez intenzivní spolupráce s podniky, jež mají vysoký podíl na znečišťování životního prostředí. Byly proto schváleny pokyny pro posílení monitoringu a reportingu podniků, jejichž prostřednictvím by se mohl zvýšit zájem podniků o ochranu životního prostředí a zároveň podpořit jejich konkurenceschopnost.

Ministerské konference se poprvé účastnili ministři školství, kteří společně s ministry životního prostředí diskutovali o implementaci Strategie výchovy k udržitelnému rozvoji. Závěry této diskuse byly shrnuty do společného prohlášení. K pokračování plnění rezoluce o biologické rozmanitosti přijaté na 5. ministerské konferenci „Životní prostředí pro Evropu“ s cílem zastavit úbytek biodiverzity do roku 2010 vyzývá bělehradské prohlášení.

Zhodnocením plnění úkolů stanovených Strategií pro životní prostředí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie přijaté na 5. ministerské konferenci „Životní prostředí pro Evropu“ byla zahájena diskuse o možnostech dalšího posilování kapacit v zemích východní Evropy, Kavkazu a střední Asie. Ministři se shodli na tom, že přes výrazný pokrok v oblastech, jako jsou prosazování práva životního prostředí, managementu vodních zdrojů a zemědělství, je přetrvávajícím problémem implementace doprovázená nedostatečnými kapacitami. Doporučení zprávy o plnění Strategie by proto měla vést k tomu, aby si země samy stanovily vlastní environmentální priority a zahrnuly je do národních rozvojových plánů. Předpokladem dalšího pokroku v implementaci by mělo být také posilování institucionálních kapacit, zvýšení investic do oblasti životního prostředí a zvýšení účasti nevládních organizací a soukromého sektoru na rozhodování v záležitostech životního prostředí. Na podporu kapacit tohoto regionu byl přijat doku-

ment vysvětlující hlavní principy efektivního systému povolování. Česká republika se zapojila do vypracování dokumentu předáním svých zkušeností získaných při transpozici a implementaci směrnice 96/61/EC o integrované prevenci a omezování znečišťování do právního řádu ČR.

Závěry diskuse u kulatého stolu, k němuž byli přizváni i zástupci soukromého sektoru, prokázaly, že budoucí aktivity na podporu ochrany životního prostředí nejsou v rozporu s posilováním mezinárodní konkurenceschopnosti. Naopak, dosahování lepšího stavu životního prostředí za podpory rozvoje technologií šetrných k životnímu prostředí a efektivního čerpání zdrojů může mít pozitivní vliv na ekonomický rozvoj.

Hlavní závěry bělehradské konference byly zahrnuty do Ministerské deklarace. Již v době její přípravy bylo dohodnuto, že deklarace bude obsahovat i politická a strategická doporučení pro další rozvoj procesu. Budoucnost procesu „Životní prostředí pro Evropu“ se proto nakonec stala jedním z klíčových témat bělehradské konference.

Už samotný název konference „Životní prostředí pro Evropu – budování mostů k budoucnosti“ předznamenával nový vývoj v procesu. Ukázalo se, že i přes přínos, který proces má v posilování bilaterální a multilaterální spolupráce v oblasti životního prostředí v regionu EHK OSN, jeho současná podoba nevyhovuje současným geopolitickým a ekonomickým podmínkám v regionu. Bylo proto dohodnuto, že podmínkou dalšího pokračování procesu

bude jeho reforma. Reformní plán, který by měl schválit Výbor pro politiku životního prostředí EHK OSN do konce roku 2008 a následně vrcholné zasedání EHK OSN na jaře 2009, je společným kompromisem EU, USA a Ruské federace. Proces zůstane panevropským a bude se věnovat těm prioritám, které poskytnou přidanou hodnotu pro všechny zúčastněné země, avšak nebudou pokryté jinými instrumenty nebo procesy. Změní se formát ministerských konferencí, jejichž přípravou bude pověřen sekretariát EHK OSN. Výbor pro politiku životního prostředí EHK OSN bude pravidelně hodnotit pokrok při plnění závěrů ministerských konferencí. Ke zlepšení stavu implementace závazků přijatých v rámci procesu by měl přispět vznik nových partnerství, zejména se soukromým sektorem.

Česká republika považuje proces za jedinečný rámec horizontální spolupráce v oblasti životního prostředí v regionu EHK OSN. Podporuje jeho pokračování jakožto významného politického fóra na nejvyšší úrovni, který bude rozvíjet dialog mezi EU, státy východní a jihovýchodní Evropy, Kavkazu a střední Asie a přispěje tím ke zpevnění vztahů mezi nimi. Proto se aktivně zapojí do prací na reformě procesu. Společně se slovinským a francouzským předsednictvím v Radě EU je ochotna převzít roli hlavního iniciátora přípravy reformního plánu procesu a tím umožnit jeho schválení na jaře 2009, tj. v době, kdy sama bude předsedat v Radě EU.

*Mgr. Markéta Renéová,
odbor mnohostranných vztahů
Ministerstvo životního prostředí ČR*

DEKLARACE:

BUDOVÁNÍ MOSTŮ K BUDOUCNOSTI

Deklarace šesté ministerské konference „Životní prostředí pro Evropu“ ministrů regionu Evropské hospodářské komise Organizace spojených národů (EHK OSN), Bělehrad, Srbsko, 10. – 12. října 2007.

Úvod

1. My, ministři a vedoucí delegací z 51 zemí v regionu EHK OSN a zástupce Evropské komise jsme se sešli v Bělehradě ve dnech 10. – 12. října 2007 na šesté z řady ministerských konferencí, které jsou součástí procesu „Životní prostředí pro Evropu“.
2. Zavazujeme se k dalšímu zlepšování životního prostředí v zemích regionu EHK OSN. Uznáváme významnou hodnotu procesu „Životní prostředí pro Evropu“ jakožto jedinečného celoevropského fóra pro řešení našich problémů a podporu široké horizontální spolupráce v oblasti životního prostředí jakožto pilíře udržitelného rozvoje v regionu. Proces „Životní prostředí pro Evropu“ je

cennou odezvou na náš společný záměr zlepšovat životní prostředí v celém našem regionu a přispívat k udržitelnému rozvoji, což zase může přispět k vymýcení chudoby, ke zlepšování kvality života a k bezpečnějšímu světu. Proces podporuje sblížování politik, opatření a přístupů v oblasti životního prostředí za současného uznávání toho, že těžíme z rozmanitosti přístupů k dosažení společných cílů, a rovněž podporuje účast občanské společnosti. Vezmeme-li v úvahu rozmanitost vývojových trendů v regionu EHK OSN, měl by být zaujat přístup založený na specifických potřebách a prioritách.

Potvrzujeme náš pevný závazek ke spolupráci při ochraně životního prostředí mezi zeměmi Evropy, Severní Ameriky, Kavkazu a střední Asie.

Zdůrazňujeme důležitou roli procesu „Životní prostředí pro Evropu“ a jeho větší soustředění na potřeby, jenž bude odrážet měnící se politické a sociálně ekonomické prostředí a který bude dosahovat reálného pokroku v oblasti ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje v našem regionu a jeho subregionech tím, že bude mimo jiné podporovat implementaci národních politik, dvoustranných a mnohostranných environmentálních smluv a mezinárodní spolupráci. Rovněž uznáváme přidanou hodnotu procesu „Životní prostředí pro Evropu“ v jeho těsných vazbách na další regionální a subregionální iniciativy a procesy, které napomáhají k integraci politik životního prostředí a odvětvových politik.

3. Jsme zavázáni k tomu, že společně s našimi občany a občanskou společností včetně soukromého sektoru budeme usilovat o dosažení a udržení zdravého životního prostředí pro současnou i pro budoucí generace. Rovněž znovu potvrzujeme náš závazek, že budeme podporovat udržitelný rozvoj, který je ve vzrůstající míře ovlivňován globalizací. V tomto ohledu zintenzivníme naše úsilí o dosažení Rozvojových cílů tisíciletí a o realizaci Johannesburgského implementačního plánu přijatého na Světovém summitu o udržitelném rozvoji (WSSD). Přitom uznáváme potřebu zabývat se otázkami životního prostředí jednotným způsobem a budeme spolupracovat s dalšími regiony formou poskytování poradenství a podílení se o zjištěné poznatky a získané zkušenosti. Náš regionální příspěvek k hodnotícímu cyklu Komise Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj je příkladem tohoto úsilí.

4. Bereme na vědomí čtvrtou hodnotící zprávu o stavu životního prostředí (*Bělehradské hodnocení*), kterou připravila Evropská agentura životního prostředí (EEA) za podpory jednotlivých zemí, Evropské komise a EHK OSN, a ve spolupráci s dalšími partnery. Zatímco zaznamenáváme určitá zlepšení stavu životního prostředí na celoevropské úrovni a v některých subregionech a zemích, jsme především znepokojeni závěry zprávy ze zemí, zahrnutých v této zprávě:

- (a) Více než 100 milionů lidí v celoevropském regionu dosud nemá přístup k nezávadné pitné vodě a vhodné hygieně;
- (b) Znečištění ovzduší, zejména jemnými částicemi, přízemním ozónem a oxidy dusíku zkracuje průměrnou délku života o téměř jeden rok a nepříznivě ovlivňuje zdravý vývoj dětí v celoevropském regionu;
- (c) Pokračuje úbytek biodiverzity a ztráta ekosystémových služeb;
- (d) Rostoucí obavy vyvolávají vzorce spotřeby a výroby: paralelně s ekonomickým rozvojem se zvyšuje v celoevropském regionu podíl odpadů a dopravy na životní prostředí;

- (e) Spotřeba energie a z toho plynoucí emise skleníkových plynů rostou v celoevropském regionu, a to navzdory zlepšením energetické účinnosti a zvýšenému používání obnovitelných zdrojů energie v určitých oblastech;
- (f) Dopady změn klimatu se projevují v mnoha sektorech ekonomiky a mají vliv i na přírodní zdroje;
- (g) Nevhodné nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a jejich zneškodňování má stále negativní vliv na životní prostředí.

5. Rovněž bereme na vědomí zprávu *Politiky pro lepší životní prostředí: Pokrok v regionu východní Evropy, Kavkazu a střední Asie*, kterou vypracovala Úkolová skupina pro implementaci Akčního programu pro životní prostředí (EAP Task Force), a to za široké účasti zainteresovaných stran. Zpráva se zaměřuje na politická opatření přijatá zeměmi regionu východní Evropy, Kavkazu a střední Asie a tím doplňuje *Bělehradské hodnocení*. Bereme na vědomí, že zpráva dokumentuje příklady pokroku a ukazuje, že některé země nyní dosahují výsledků díky trvalému úsilí vynakládanému v průběhu několika let.

Upozorňujeme však, že pokrok při řešení prioritních úkolů zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie, které byly stanoveny v Kyjevě, není rovnoměrný a mnohé problémy v oblasti životního prostředí přetrvávají. Z toho důvodu je nyní zapotřebí efektivnější, na výsledcích založený a na opatření zaměřený, diferencovaný přístup, přizpůsobený specifickým potřebám subregionů, skupin zemí a jednotlivých zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie. A zároveň je tu na úrovni regionů východní Evropy, Kavkazu a střední Asie stále potřeba usilovat o výměnu informací a příkladů dobré praxe v oblastech společného zájmu, a rovněž o usnadnění dialogu a spolupráce s dárci.

Bereme na vědomí doporučení předkládaná ve zprávě, především týkající se potřeby mít jasnou představu, přijetí reformy krok za krokem, více se zaměřit na implementaci a řízení životního prostředí, pracovat na zlepšení institucionálního rámce, posilovat prosazování a plnění práva v oblasti životního prostředí, budovat kapacitu na lokální úrovni, zaujmout jednotný přístup k financování otázek životního prostředí, investovat do vzdělávání a odborné kvalifikace, spolehnout se na intenzivnější zapojení partnerů a prosazovat aktivnější zapojení rámce mezinárodní spolupráce.

Ačkoliv neexistuje jednoduchá cestovní mapa pro země tohoto regionu, jsme přesvědčeni, že následováním doporučení mohou země přispět k překonávání překážek a urychlování pokroku. Pevný politický závazek ze strany zemí vý-

chodní Evropy, Kavkazu a střední Asie a jejich partnerů v regionu zabývat se problémy v oblasti životního prostředí je rovněž zapotřebí k dosažení trvalého pokroku.

6. Vítáme pokrok, kterého bylo dosaženo v rámci Programu hodnocení a stavu a politiky životního prostředí (EPR) EHK OSN. Bereme na vědomí zprávu o *Kritických otázkách implementace politik životního prostředí, na něž upozorňuje Program EPR* a vyzýváme země hodnocené programem EPR, aby prováděly doporučení národních programů EPR v souladu s jejich národními potřebami a prioritami. Chápeme, že implementace těchto doporučení bude vyžadovat politickou podporu pro řešení přetrvávajících problémů v oblasti životního prostředí; posílení institucí zabývajících se životním prostředím; integraci politiky životního prostředí do jiných sektorů a rovněž do všeobecných plánů rozvoje a strategií omezování chudoby; a v případě potřeby přidělování dostatečných finančních prostředků i lidských zdrojů za účelem efektivní realizace těchto kroků a opatření a dosažení efektivní implementace. Vyzýváme EHK OSN, aby na naší další konferenci podala zprávu o výsledcích druhého cyklu EPR.
7. Zdůrazňujeme potřebu dále zlepšovat v regionu reporting a hodnocení životního prostředí založené na indikátorech. Za tímto účelem my, ministři a vedoucí delegací států celoevropského regionu a zástupci Evropské komise schvalujeme a vyzýváme k přijetí a k plné implementaci *Doporučení EHK OSN týkající se uplatnění environmentálních indikátorů a hodnocení životního prostředí založeného na indikátorech, a Metodické pokyny pro monitoring podniků pro země regionu východní Evropy, Kavkazu a střední Asie*. Vybízíme EHK OSN, ve spolupráci s Evropskou agenturou životního prostředí (EEA) a s dalšími partnery, k pokračování úsilí učinit monitoring efektivním nástrojem při tvorbě politiky životního prostředí v zemích východní Evropy, Kavkazu a střední Asie a jihovýchodní Evropy. Vyzýváme Evropskou agenturu životního prostředí, aby zvažila přípravu páté hodnotící zprávy pro naši příští ministerskou konferenci, která bude stavět na jejích partnerstvích, a apelujeme na ty země, kterých se bude zpráva týkat, aby se plně účastnily této práce a aby náležitě zvýšily své úsilí v oblasti monitoringu.

I. POKROK DOSAŽENÝ OD KYJEVA

8. Bereme na vědomí zprávu o implementaci mnohostranných environmentálních smluv EHK OSN a uznáváme roli, kterou tyto smlouvy hrají v řešení životního prostředí v regionu. Se znepokojením ovšem zaznamenáváme, že hlavním problémem zůstává ratifikace a implementace těchto smluv, a účinnost těchto nástrojů není plně dosahována. Připomínáme a odvoláváme

se na kyjevské Metodické pokyny pro posílení a implementaci mnohostranných environmentálních smluv v regionu EHK OSN a naléhavě vybízíme všechny vlády k jejich dalšímu uplatnění. My, ministři a vedoucí delegací smluvních stran mnohostranných environmentálních smluv a protokolů EHK OSN, vyzýváme země, které nejsou účastníky těchto nástrojů, aby zvážily jejich ratifikaci. My, ministři a vedoucí delegací smluvních stran mnohostranných environmentálních smluv a protokolů EHK OSN, rovněž voláme po posilování politik a opatření k jejich implementaci a plnění a po podnícení dalšího úsilí ke zlepšování jejich efektivnosti a začlenění do jiných sektorů. Rovněž uznáváme důležitost subregionálních úmluv, které se zabývají specifickými otázkami životního prostředí. Uznáváme potřebu dalších snah o vytváření synergií při implementaci subregionálních, regionálních a relevantních globálních mnohostranných environmentálních smluv a o podílení se o ty nejlepší získané zkušenosti. Vyzýváme řídicí orgány mnohostranných environmentálních smluv, aby nadále pokračovaly ve zkoumání možností k vyvíjení účinných mechanismů napomáhajících implementaci napříč regionem, zejména podpory pro budování kapacit a pro podílení se o informace a zkušenosti s regiony mimo EHK OSN.

9. My, ministři a vedoucí delegací smluvních stran mnohostranných environmentálních smluv EHK OSN, vyzýváme země jihovýchodní Evropy a střední Asie, které nejsou smluvními stranami těchto nástrojů, aby pokračovaly v pokroku při přijímání a implementaci takovýchto nástrojů, a aby vybízely dárce k poskytování finanční a technické podpory za účelem pomoci těmto zemím při přípravě národních implementačních plánů a jiných nástrojů pro implementaci.
10. S uznáním bereme na vědomí *První hodnocení hraničních řek, jezer a podzemních vod* v regionu EHK OSN, které bylo vypracováno pod záštitou Úmluvy EHK OSN o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer. Vyzýváme zasedání smluvních stran Úmluvy k vypracování druhého hodnocení hraničních vod pro naši příští ministerskou konferenci „Životní prostředí pro Evropu“.
11. Zlepšení vzdělávání pro udržitelný rozvoj je důležitým cílem pro všechny vlády, jak je zohledněno v Johannesburgském implementačním plánu Světového summitu o udržitelném rozvoji, a my vítáme úsilí všech vlád v plnění cílů desetiletí vzdělávání pro udržitelný rozvoj, vyhlášené Organizací spojených národů.
12. My, ministři a vedoucí delegací států, které přijaly Strategii výchovy k udržitelnému rozvoji EHK OSN, vítáme Prohlášení k výchově k udržitelnému rozvoji, které učinili ministři školství a ministři životního prostředí, a rovněž vítáme výsledek jejich společného zasedání a naléhavě

se obracíme na země, aby nadále posilovaly snahy o implementaci Strategie výchovy k udržitelnému rozvoji EHK OSN na všech úrovních, a to do konce desetiletí vzdělávání pro udržitelný rozvoj, vyhlášeného Organizací spojených národů. Rovněž zdůrazňujeme důležitost procesu vzdělávání pro udržitelný rozvoj jakožto nezbytnou podmínku a rámec pro iniciativy zabývající se budováním kapacit a pro multilaterální partnerství v regionu.

13. Úbytek biodiverzity zůstává problémem v oblasti životního prostředí, který se všechny vlády regionu EHK OSN zavazují i nadále řešit a my znovu potvrzujeme náš závazek vztahující se k cíli Světového summitu o udržitelném rozvoji významně snížit míru úbytku biologické rozmanitosti do roku 2010.
14. My, ministři a vedoucí delegací států účastnících se procesu Celoevropské strategie pro biologickou a územní rozmanitost (PEBLDS) a zástupci Evropské komise, zaznamenáváme, že od roku 2003 pokračují činnosti na regionální, subregionální, národní i místní úrovni v různých subregionech, které aplikují Úmluvu Organizace spojených národů o biologické rozmanitosti a závazky Světového summitu o udržitelném rozvoji a rovněž celoevropské cíle zaměřené na zastavení úbytku biodiverzity, které byly schváleny v Kyjevě v roce 2003. Zatímco uznáváme tyto dosažené úspěchy, rovněž uznáváme výzvu, která přetrvává v podobě dosažení cíle z Kyjeva k roku 2010. My, ministři a vedoucí delegací států účastnících se procesu PEBLDS a zástupci Evropské komise, znovu potvrzujeme náš závazek pracovat směrem k dosažení cílů stanovených kyjevským Usnesením o biologické rozmanitosti a budeme pokračovat ve spolupráci s PEBLDS a podporovat implementaci Celoevropské ekologické sítě jakožto důležitý prostředek pro zachování a trvalé využívání biodiverzity v Evropě. Rovněž se zavazujeme posilovat integraci biodiverzity a ekosystémových služeb do relevantních horizontálních a odvětvových politik. My, ministři a vedoucí delegací států účastnících se procesu PEBLDS a zástupci Evropské komise, schvaluje Bělehradské prohlášení o biodiverzitě.

II. BUDOVÁNÍ KAPACIT A PARTNERSTVÍ

15. Uznáváme důležitost budování kapacit jakožto průřezové prioritní oblasti pro ochranu životního prostředí a podporu udržitelného rozvoje v regionu.
16. Uznáváme roli, kterou proces „Životní prostředí pro Evropu“ sehrává při začleňování environmentálních nevládních organizací do nejrůznějších procesů přispívajících k jeho transparentnímu charakteru. V našem úsilí o směřování vpřed a dosahování pokroku zdůrazňujeme potřebu zapojit celou občanskou společnost včetně

soukromého sektoru. Obracíme se na všechny partnery s výzvou, aby posílili činnost v rámci partnerství, která by přinesla další pokrok.

17. Uvědomujeme si, že rychlost pokroku se mění napříč různými oblastmi politiky, a chápeme, že implementace zůstává největším problémem. Zejména chceme upozornit na skutečnost, že region EHK OSN nedosahuje dostatečného pokroku, pokud jde o rostoucí přístup k nezávadné pitné vodě a základní hygieně do roku 2015, stejně jako, pokud jde o významné snížení míry úbytku biodiverzity do roku 2010.

Voda, zahrnující jak venkovské tak městské zásobování vodou a kanalizaci stejně jako integrované řízení vodních zdrojů, by měla být jednou z prioritních oblastí pro podniknutí opatření. S vědomím toho, že spolupráce mezi zainteresovanými v otázkách hraničních vodních toků přispívá k udržitelnému vodnímu řízení a vzájemnému prospěchu, podněcujeme tyto státy k tomu, aby podpořily takovou spolupráci. Efektivní a udržitelné využívání vody a ochrana vodních zdrojů a kvality vody jsou klíčové pro lidské zdraví a udržitelný rozvoj. Uznáváme možnost dosahování reálných úspěchů prostřednictvím vynakládání dalšího úsilí v nových i stávajících formách partnerství, jako jsou EU Vodní iniciativa a program USAID (Agentury Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj) v oblasti vodních zdrojů v regionu.

18. Se zájmem si všímáme nejrůznějších iniciativ předkládaných naší konferenci, zaměřených na budování kapacit v zemích východní Evropy, Kavkazu a střední Asie v různých oblastech politiky a řízení životního prostředí, zahrnující hlavní principy efektivního systému environmentálního povolování a iniciativu o strategickém posuzování životního prostředí.
19. Zaznamenáváme úspěchy dosažené v zemích jihovýchodní Evropy a podněcujeme jejich další úsilí směrem k účinné implementaci legislativy v oblasti životního prostředí, budování kapacit institucí na národní i na místní úrovni, spolupráci napříč sektory i širokou partnerskou spolupráci a zvyšování investic do životního prostředí.
20. Jsme si vědomi toho, že náš region se potřebuje zabývat naléhavou výzvou související se změnami klimatu. Vyzýváme všechny smluvní strany k aktivní a konstruktivní účasti na zasedání Konference Organizace spojených národů o změnách klimatu, které se bude konat v Indonésii v prosinci 2007 s cílem dosáhnout obsáhlé komplexní dohody po roce 2012 (post-kjótská dohoda), která by měla zahrnovat všechny hlavní emitory, a která by měla být dojednána do konce roku 2009. Se zájmem zaznamenáváme Bělehradskou iniciativu *Posilování regionální spolupráce mezi zainteresovanými zeměmi jihovýchodní Evropy v oblasti změn klimatu*, a jejich

uznání potřeby připravit jejich Rámcový akční plán pro změny klimatu (CCFAP) k podpoře implementace Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změnách klimatu (UNFCCC), zejména jejího pracovního programu z Nairobi. Zřízení subregionálního virtuálního střediska v Bělehradě pro otázky související se změnami klimatu by poskytlo prostředek k rozvoji a implementaci programů a projektů spadajících do subregionálních Rámcových akčních plánů pro změny klimatu, navržených pro zainteresované země jihovýchodní Evropy, stejně jako k posílení mezinárodní partnerské spolupráce, která podporuje výměny zkušeností a odborných znalostí v oblastech výzkumu a sledování klimatu, vzdělávání, zvyšování povědomí veřejnosti a budování kapacit.

21. Uznáváme potřebu další integrace politik v oblasti změn klimatu, životního prostředí, udržitelného rozvoje a energie v regionu. Vyzýváme k dalším snahám o zlepšení energetické účinnosti za účelem splnění cílů v oblasti životního prostředí a udržitelné energie. Víťame projekt týkající se *Financování investic do energetické účinnosti pro zmírňování změn klimatu* a budeme uvažovat jakožto investoři z veřejného sektoru o účasti v investičním fondu pro energetickou účinnost, který je vytvářen prostřednictvím projektu Energetická efektivita 21. Pro zvýšení energetické účinnosti my, ministři a vedoucí delegací smluvních stran Kjótského protokolu, rovněž uznáváme důležitost využití flexibilních mechanismů Kjótského protokolu.
22. Víťame horská partnerství v rámci Alp, Karpat, spolupráci v horských regionech jihovýchodní Evropy, Kavkazu a střední Asie i mezi nimi navzájem. Uznáváme prospěch, který plyne ze stávajících právně závazných nástrojů pro ochranu a udržitelný rozvoj horských regionů, jako jsou Alpská a Karpatská úmluva, a vítáme iniciativu zemí jihovýchodní Evropy a Kavkazu vyvíjet takové nástroje. Podněcujeme mezinárodní globální horské partnerství k podpoře výměny zkušeností a odborných znalostí s dalšími horskými regiony ve světě.
23. Víťame úsilí zemí střední Asie v dosahování víceodvětvových a dlouhodobých cílů v oblasti udržitelného rozvoje a v implementaci Středoašijské iniciativy o udržitelném rozvoji, a mezinárodní partnery vyzýváme k účasti a podpoře na její implementaci, a to ve spolupráci se Středoašijským regionálním centrem pro životní prostředí (CAREC) tam, kde to bude potřeba.
24. Vyzýváme k rozvoji národních programů, strategií a implementačních, subregionálních a regionálních partnerství, zahrnujících všechny zainteresované strany, za účelem podpory udržitelného využívání zdrojů a vzorců udržitelné spotřeby a výroby, týkající se, podle potřeby, zpřetrhávání vazeb mezi ekonomickým růstem a degradací životního prostředí prostřednictvím zlepšování účinnosti a udržitelnosti ve využívání zdrojů a výrobních procesů a omezování znehodnocování zdrojů, snižování znečištění a odpadů a snižování negativních sociálních dopadů a dopadů na životní prostředí. Podporujeme začlenění desetiletého rámce programů udržitelné spotřeby a výroby do pracovního cyklu Komise OSN pro udržitelný rozvoj (CSD), implementaci a sledování udržitelné spotřeby a výroby pomocí šíření příkladů té nejlepší praxe a podpory práce středisek čistší produkce a regionálních center pro životní prostředí, a potřebu zvážit rozvoj celoevropské iniciativy v rámci Marakešského procesu se zapojením jiných partnerů, než je EHK OSN, a tudíž vyzvat Program Organizace spojených národů pro životní prostředí (UNEP), aby tento návrh prozkoumal jakožto součást své práce v oblasti udržitelné spotřeby a výroby.
25. Uznáváme potřebu zlepšit nakládání s chemickými látkami v zemích tohoto regionu a postarat se o staré ekologické zátěže včetně chemických odpadů. Podporujeme implementaci SAICM (Strategický přístup k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami) a partnerství za účelem snižování znečištění životního prostředí těžkými kovy, a rovněž oceňujeme další probíhající aktivity v rámci Organizace spojených národů v otázkách chemických látek a těžkých kovů.
26. Klademe důraz na to, aby cíl mezinárodní konkurenceschopnosti domácího průmyslu nebyl v rozporu s cílem dosažení udržitelného rozvoje a přerušení vazby národního ekonomického růstu na tlaky a dopady na životní prostředí. Dosažení tohoto bude mimo jiné vyžadovat odpovídající podobu nástrojů politiky životního prostředí k zajištění nákladové efektivnosti a pobídek pro stimulaci vývoje a šíření energeticky účinných technologií, a také pro využití potenciálu uvádět na trh a obchodovat s environmentálním zbožím a službami. Zaznamenáváme, že mezinárodní spolupráce při navrhování, tvorbě a implementaci politik životního prostředí může hrát velmi užitečnou roli při hájení zájmů vysoké úrovně ochrany životního prostředí a při odstraňování rozdílů v této oblasti. Jsme zavázáni k účasti v procesu zabývajícím se otázkami globalizace a životního prostředí, zahájeném v rámci UNEP na dvacátém čtvrtém zasedání Globálního fóra ministrů životního prostředí za účelem podpory přínosů globalizace ve prospěch životního prostředí.
27. Znovu potvrzujeme naše uznání důležitých vzájemných vazeb a spojovacích článků mezi obchodem a politikami životního prostředí a zdůrazňujeme náš závazek posilovat vzájemné podpůrné působení těchto dvou oblastí a minimalizovat potenciál rozporu mezi nimi jakožto příspěvek k přechodu směrem k udržitelnému rozvoji.

28. Uznáváme, že pro zlepšování životního prostředí je nezbytné náležité financování. Nedostatečná institucionální kapacita brání využívání příležitostí, které se objevují. Vítkáme silný závazek všech zemí v rámci regionu EHK OSN podporovat efektivní využívání finančních prostředků ze všech zdrojů, včetně domácích rozpočtů a dárcovské podpory, bude-li k dispozici, za účelem posilování institucionálních kapacit na národních i místních úrovních, a podporovat efektivní využívání těchto prostředků pro přípravu realizovatelných, nákladově efektivních a na opatření zaměřených programů životního prostředí, zakotvených v plánech všeobecného rozvoje, strategiích snižování chudoby a rámcích rozvojové spolupráce Organizace spojených národů a to podle potřeby. Vítkáme lepší spolupráci v oblasti dárcovských aktivit a podle potřeby synergie mezi institucemi a programy.
29. Zavazujeme se k optimálnímu využívání veškerých dostupných zdrojů environmentálního financování prostřednictvím zavádění a zdokonalování ekonomických nástrojů a zapojení soukromého sektoru, jako jsou například platby za ekosystémové služby a podpora soukromých finančních investic pro zachování a udržitelné využívání biodiverzity, jak na národní tak na subnárodní úrovni, za účelem podpory zlepšování životního prostředí v zemích východní a jihovýchodní Evropy, Kavkazu a střední Asie.
30. Zabývání se společnými problémy v oblasti životního prostředí nabízí příležitosti ke spolupráci mezi státy, rozptyluje napětí a přispívá k větší spolupráci a bezpečnosti. Spolupráce v oblasti životního prostředí může přispívat k mírotvorným procesům a my bereme na vědomí činnost Iniciativy pro životní prostředí a bezpečnost v účastnických zemích, která by měla pokračovat v úsilí zaměřeném na snižování bezpečnostních rizik souvisejících s životním prostředím. Jsme si vědomi užitečnosti nezávislých posuzování a hodnocení životního prostředí za účelem řešení potenciálních škod na životním prostředí a jejich omezování.
31. Zdůrazňujeme význam mnohostranných partnerství jakožto mechanismu k dosahování našich cílů a k realizaci našich závazků týkajících se životního prostředí a udržitelného rozvoje. V tomto ohledu vítáme závazky vlád i občanské společnosti ke spolupráci na všech úrovních. Apelueme na EHK OSN, UNEP a další organizace zabývající se životním prostředím a na mnohostranné environmentální smlouvy, jejichž jsme smluvními strany, aby rozvíjely partnerství orientované na podnikání kroků a opatření.
32. Znovu opakujeme náš závazek odstranit olovo z benzínu a nafty a podniknout kroky k významnému snížení obsahu síry v motorových palivech, společně s plány vývoje a odpovídajícími časovými harmonogramy, za účelem zlep-

šení lidského zdraví a životního prostředí, a to včetně prostřednictvím účasti a podpory pro Partnerství UNEP pro čistá paliva a motorová vozidla.

III. CESTA KUPŘEDU

33. Proces „Životní prostředí pro Evropu“ považujeme za důležitý rámec pro bilaterální a multilaterální spolupráci v regionu EHK OSN. Politický rozměr procesu Životní prostředí pro Evropu by měl zůstat otevřený a přístupný pro všechny zainteresované země regionu EHK OSN a aktivitám, které mohou být pro proces přidanou hodnotou. Zavazujeme se, že budeme pokračovat v procesu „Životní prostředí pro Evropu“, který bude založen na potřebách a bude soustředěn na ty činnosti, jež budou založené na výsledcích a orientované na kroky a opatření ke zlepšení životního prostředí a dosažení pokroku v udržitelném rozvoji v regionu.
34. Zajistíme, aby budoucí proces „Životní prostředí pro Evropu“ i nadále plně odpovídal potřebám regionu a byl v souladu s rozvíjejícím se politickým a ekonomickým prostředím, stejně jako s prioritami životního prostředí našeho regionu. Zachováme rozměr procesu „Životní prostředí pro Evropu“ v rámci EHK OSN za současné podpory výměny zkušeností a příkladů té nejlepší praxe mezi účastnickými zeměmi.
35. Znovu potvrzujeme náš závazek pokračovat v podpoře úsilí zemí regionu o zlepšování jejich stavu životního prostředí na základě jejich specifických potřeb, závazků a požadavků, které nejsou výhradně pokryté jinou formou spolupráce, nástroji či procesy v regionu a jeho subregionech.
36. Budeme aktivně usilovat o partnerství s občanskou společností včetně soukromého sektoru za účelem posílení našeho úsilí a budeme se snažit získat jejich zkušenosti a odborné znalosti při uskutečňování změn vedoucích ke zlepšení podmínek životního prostředí v regionu.
37. Souhlasíme s tím, že výkonnost bude hlavním kritériem efektivnosti procesu „Životní prostředí pro Evropu“. Znovu potvrzujeme náš závazek plnit nejrůznější současné procesy, projekty a iniciativy zahájené v rámci procesu „Životní prostředí pro Evropu“ a nyní realizované v EHK OSN i v rámci dalších fór a institucí. Mezi naše klíčové oblasti zájmu patří:
- (a) Posilování environmentálních institucí a organizací, posilování nástrojů politiky a jejich implementace, a budování kapacit;
 - (b) Pokračování a posilování monitoringu a hodnocení životního prostředí v regionu;

- (c) Aktivita s dopady přesahující hranice států a subregionální aktivity v rámci regionu EHK OSN;
- (d) Nově se objevující otázky zvláštního významu pro region, které nejsou pokryté jinými procesy či nástroji, a které podléhají schválení Výborem pro politiku životního prostředí EHK OSN.
38. Souhlasíme s tím, že provedeme reformu procesu „Životní prostředí pro Evropu“ s tím zajistit, aby proces zůstal významným a cenným nástrojem a zároveň posílit jeho účinnost jakožto mechanismu pro zlepšování kvality životního prostředí a života lidí napříč regionem. Reforma procesu „Životní prostředí pro Evropu“ by se měla zaměřit na následující aspekty, i když se nemusí omezit pouze na ně:
- (a) Formát, zaměření a priority procesu a ministerských konferencí;
- (b) Hodnocení výkonnosti a dopadů procesu;
- (c) Upoutání širšího zájmu a aktivnější zapojení všech partnerů, zejména soukromého sektoru;
- (d) Rozvíjet využívání partnerství jakožto hnačích sil zlepšování implementace;
- (e) Působení a vliv externích přínosů odborných znalostí, lidských zdrojů a prostředků;
- (f) Posuzování způsobů a prostředků, jak efektivněji podporovat rozměr spolupráce v oblasti životního prostředí v rámci celého regionu EHK OSN;
- (g) Úplné náklady na proces a efektivní alokace dostupných prostředků;
- (h) Budoucí uspořádání sekretariátu.
- Aby bylo možné se těmito otázkami zabývat podrobně a do hloubky a patřičně je zvážit, vyzýváme EHK OSN/Výbor pro politiku životního prostředí, aby do konce roku 2008 ve spolupráci a po konzultacích s partnery procesu „Životní prostředí pro Evropu“ připravily plán reformy tohoto procesu, aby mohl být na politické úrovni schválen Evropskou hospodářskou komisí Organizace spojených národů na jejím příštím zasedání na jaře 2009. Naše příští ministerská konference bude uspořádána na základě schválené reformy.
39. Zatímco budeme čekat na schválení ze strany EHK OSN a na následnou implementaci smyslu reformy procesu „Životní prostředí pro Evropu“,
- (a) souhlasíme s tím, že EHK OSN/Výbor pro politiku životního prostředí by měl/a pravidelně zhodnotit pokrok dosahovaný v rámci procesu „Životní prostředí pro Evropu“. Rovněž vyzýváme EHK OSN poskytnout sekretariát pro přípravu příští konference procesu „Životní prostředí pro Evropu“;
- (b) Vyzýváme Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, aby pokračovala v zajišťování sekretariátu Úkolové skupiny pro implementaci Akčního programu pro životní prostředí (EAP Task Force), ale některé z těchto funkcí by měly být postupně převáděny na Regionální centra pro životní prostředí v zemích východní Evropy, Kavkazu a střední Asie, a to tam, kde to jejich kapacity dovolí, počínaje úkoly prováděnými na subregionální a místní úrovni a úkoly orientovanými na konkrétní projekty;
- (c) souhlasíme s tím, že funkce a činnosti Výboru pro přípravu projektů (PPC) by měly být internalizovány v rámci Evropské banky pro obnovu a rozvoj.
40. Vítáme nabídku vlády Kazachstánu pořádat příští konferenci v roce 2011.
41. Vyjadřujeme naši vděčnost vládě Srbska za to, že hostila tuto konferenci a chceme poděkovat jí i srbským občanům za vřelou pohostinnost, které se nám dostalo.

Překlad z originálu v anglickém jazyce

EVROPSKÁ UNIE:

ZASEDÁNÍ RADY PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ V LUCEMBURKU

Dne 30. října 2007 se v Lucemburku uskutečnilo řádné zasedání Rady EU pro životní prostředí. Delegaci ČR vedl první náměstek ministra životního prostředí JUDr. Jan Dusík, M.Sc.

Na zasedání Rady byla mezi hlavní body zařazena následující témata: nedostatek vody a sucho, zákaz používání a prodeje geneticky modifikované kukuřice v Rakousku, zpráva o naplňování obnovené strategie EU pro udržitelný rozvoj a změna klimatu s důrazem na dva konkrétní aspekty – přípravu pozice EU pro 13. zasedání konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu UNFCCC v prosinci 2007 na Bali a návrh směrnice obsahující konkrétní cíl na snížení emisí skleníkových plynů z paliv.

Nedostatek vody a sucho – závěry Rady

Řešení problematiky nedostatku vody a sucha je jednou z priorit portugalského předsednictví. Proto předložila v červenci 2007 Evropská komise Evropskému parlamentu a Radě Sdělení zabývající se problémy nedostatku vody a sucha v EU. Toto Sdělení bylo předmětem jednání už na neformální Radě pro životní prostředí v září 2007. Tehdy Česká republika spolu s dalšími zeměmi sice podpořila záměry Sdělení, ale vyjádřila se proti vzniku nové evropské směrnice řešící problematiku sucha a nedostatku vody a proti založení samostatné evropské observatoře pro sucho.

Protože námitky ČR byly v kompromisním návrhu závěrů Rady již zohledněny, neměla česká delegace na zasedání žádné připomínky. Závěry Rady byly jednomyslně přijaty. Státy se tak shodly na tom, že problematika sucha má být řešena v rámci stávající legislativy, především Rámcové směrnice o vodách.

Zákaz používání a prodeje geneticky modifikované kukuřice v Rakousku

Evropská komise navrhla zrušit rakouský zákaz používání a prodeje geneticky modifikovaných (GM) kukuřic linií MON810 a T25, jež byly schváleny pro uvádění na trh v EU. Na rozdíl od dřívější diskuse o zákazu GM kukuřice v Maďarsku netlačí Evropská komise Rakousko ke zrušení zákazu pěstování GM kukuřice, ale předložila jen návrh na zrušení opatření týkajících se zákazu dovozu a zpracování GM kukuřic. Podle Evropské komise by se totiž EU při zachování rakouských opatření dostala do problémů na půdě Světové obchodní organizace (WTO), která v únoru 2006 rozhodla ve sporu mezi USA, Argentinou a Kanadou na jedné straně a Evropskou unií na druhé straně, že tato omezení představují porušování pravidel světového obchodu a EU musí požadavky WTO implementovat do 21. listopadu 2007.

Rakousko v Lucemburku zopakovalo své argumenty ve prospěch zákazů, vyplývající z nejistoty ohledně zdravotních rizik, nezbytnosti důsledně

uplatňovat princip předběžné opatrnosti, nutnosti zavedení dlouhodobých monitorovacích programů a vůle reflektovat názory veřejného mínění. Vzhledem k tomu, že v Rakousku probíhají další studie týkající se vyhodnocení rizik, požadovalo Rakousko odložení tohoto bodu až na prosincovou Radu pro životní prostředí. To však Komise odmítla s poukazem na výše zmíněný termín WTO. ČR se vyjádřila, že na jednu stranu chápe pozici Rakouska a okolnosti vedoucí ke snaze o zákaz, na druhou stranu si však uvědomuje širší souvislosti a možné obchodně ekonomické dopady pro EU v případě, že by nebyl přijat návrh EK na zrušení zákazu. Proto se zdržela hlasování.

Rada nedospěla ke kvalifikované většině hlasů ani pro ani proti návrhům. Stanovisko Rady tedy zůstává nerozhodné a konečné rozhodnutí o návrhu se tím přenáší ve shodě s pravidly rozhodovací procedury na Evropskou komisi.

Změna klimatu – příprava pozice EU na prosincovou konferenci na Bali

Zástupci všech členských států se v Lucemburku shodli na společné vyjednávací pozici Evropské unie pro 13. zasedání konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a pro 3. zasedání smluvních stran Kjótského protokolu v prosinci 2007 na Bali.

Závěry Rady odkazují zejména na rostoucí počet vědeckých argumentů a tlak na rychlé přijetí účinných opatření k omezení dopadů změny klimatu, a proto jako prioritu stanovují zahájení rozsáhlého vyjednávacího procesu, jehož výsledkem bude dosažení celosvětově přijatelné a ambiciózní smlouvy o období po roce 2012 na celosvětové konferenci v Kodani na podzim roku 2009.

ČR ve svém příspěvku vyjádřila plnou podporu původnímu návrhu závěrů Rady připravenému portugalským předsednictvím a připravenost podpořit předsednictví při vyjednávání na Bali. Protože některé státy trvaly na úpravách textu, protáhla se diskuse o tomto bodu na několik hodin. Nakonec se ale podařilo upravené znění závěrů Rady schválit.

Návrh směrnice o kvalitě paliv – politická rozprava

Návrh revize směrnice 98/70/ES má přispět k omezení růstu emisí nejvýznamnějších znečišťujících látek a zároveň je zaměřen na snížení emisí skleníkových plynů z paliv. Ministři se v diskusi u tohoto bodu měli vyjádřit k otázce, zda podporují vymezení jasného cíle snížení emisí skleníkových plynů z paliv a z řetězce zásobování těmito palivy, a pokud ano, měli objasnit, za jakých podmínek souhlasí se zahrnutím tohoto cíle do výše uvedené návrhu směrnice.

Většina delegací ve svých vystoupeních zdůraznila nutnost snížení emisí skleníkových plynů z paliv a z životního cyklu paliv, a podpořila proto stanovení jasného, ambiciózního a závazného cíle. Delegace rovněž požadovaly stanovení jasných kritérií udržitelnosti produkce biopaliv. Dále členské země požadovaly stanovení jednotné a jednoduché metodologie monitoringu skleníkových plynů z paliv a životního cyklu paliv, zpracování podrobné studie dopadů a vyhodnocení jednoznačné ekonomické efektivnosti stanovené výše použití biopaliv. Směrnice by také měla obsahovat možnost revize stanoveného cíle a přezkoumání nákladů nezbytných k jeho dosažení. ČR ve svém vystoupení zdůraznila nutnost zohlednit při stanovování výše cíle specifické podmínky jednotlivých zemí, dále nutnost provázat navržený cíl s nově navrhovanými předpisy z energeticko-klimatického balíčku a poukázala rovněž na nezbytnost budoucí podpory dalšího technologického rozvoje a především využití a produkce biopaliv II. generace.

Návrh směrnice bude nyní projednáván na Pracovní skupině pro životní prostředí. V Evropském parlamentu budou schvalovány pozměňovací návrhy až v lednu 2008, a proto se dosažení politické shody o této směrnici předpokládá až během slovinského předsednictví.

Naplňování obnovené strategie EU pro udržitelný rozvoj

V říjnu 2007 vypracovala Komise návrh první pravidelné hodnotící zprávy o postupu naplňování revidované strategie EU pro udržitelný rozvoj (SUR EU). Ministři se v diskusi vyjadřovali k otázkám, zda sdílají stanovisko Komise o dosažení pouze mírného pokroku v naplňování SUR EU, s jakými překážkami se členské státy při naplňování cílů potýkají a jaké jsou jejich názory na budoucí priority při rozvíjení politik v rámci EU. Tak jako při dřívějších jednáních navrhla ČR zařazení základního souboru indikátorů udržitelného rozvoje Eurostatu do textu SUR EU. ČR dále vyjádřila souhlas s obecnou konstatací Zprávy o dosažení pouze mírného pokroku při naplňování cílů SUR EU a vyzdvihla potřebu zaměřit se v nejbližším období nikoli na reformulaci priorit či cílů, ale na posílení a rozvíjení nástrojů k jejich naplňování.

Po obdržení připomínek Rady pro životní prostředí a Rady pro dopravu, telekomunikace a energetiku, která zasedá 29. listopadu 2007, připraví

Portugalsko ve spolupráci s pracovní skupinou Přatelé předsednictví text závěrů Rady k postupu a prioritám naplňování Strategie EU pro udržitelný rozvoj a předloží jej ke schválení Evropské radě dne 13. prosince 2007.

Další výstupy z Rady

Nizozemí upozornilo na rostoucí negativní dopady způsobované nadměrným hlukem z automobilového provozu (pneumatiky jsou od rychlosti 30 – 40 km/h hlavním zdrojem hluku) a informovalo o možnosti využití tzv. **tichých pneumatik** s prokazatelně nižší hlučností a nižšími náklady na provoz bez snížení bezpečnosti. V této souvislosti proto Nizozemí navrhuje revidovat směrnici 2001/43/ES o pneumatikách pro motorová vozidla. ČR i další delegace návrh podpořily, Evropská komise předpokládá předložení příslušného návrhu v polovině roku 2008.

Na návrh Itálie byla diskutována **evropská politika v oblasti geneticky modifikovaných organismů (GMO) s důrazem na roli Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA)**. Evropská komise v té souvislosti informovala Radu o připravované studii zaměřené na dlouhodobé vlivy GMO, jejíž výsledky by měly být k dispozici začátkem roku 2008.

Při diskusi o výsledcích **zářijové konference smluvních stran úmluvy OSN o boji proti rozšiřování pouští v Madridu** vyjádřily delegace zklamání z neúspěchu konference při přijímání rozpočtu úmluvy, kdy Japonsko vetovalo navýšení rozpočtu o pět procent.

Delegace Rakouska, Německa, Itálie, Irska, Lotyšska a Lucemburska informovaly o podpisu společné **deklarace** konstatující, že **energie z jádra** není adekvátní odpovědí na výzvu změn klimatu.

Evropská komise představila novou **iniciativu „Small, clean and competitive“** – program, který má pomoci malým a středním podnikům vyhovět legislativním požadavkům v oblasti životního prostředí.

Portugalské předsednictví informovalo o výstupu z zářijového zasedání **Mezinárodní organizace pro civilní letectví (ICAO) v Montrealu**. Plenární zasedání ICAO přijalo mimo jiné usnesení konstatující, že aplikace systému emisního obchodování na třetí země je možná pouze na základě vzájemné dohody. Přes tento neúspěch hodlá Rada i EP pokračovat v projednávání návrhu Směrnice na začlenění letecké dopravy do systému EU pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů.

Snaha o dosažení politické shody u této otázky a v debatě o návrhu směrnice o ochraně půd má patřit k hlavním bodům na **příštím řádném jednání Rady pro životní prostředí dne 20. prosince 2007**.

*Ing. Alexandr Jevsejenko,
odbor Evropské unie MŽP ČR*

ODPADY:

SYSTÉM ZÁLOHOVÁNÍ NÁPOJOVÝCH OBALŮ

O problematice zálohového systému na nápojové obaly se, bohužel, často objevují v českých médiích některé informace, které nejsou pravdivé nebo jsou zavádějící. Kvalitní debatě, myslím, jenom prospěje, když také Ministerstvo životního prostředí, které s tímto návrhem přichází, přednese své argumenty.

Volba systému

Prezentovat a oponovat dnes – nebo dokonce před několika měsíci, jak to učinili představitelé nápojářského průmyslu – náklady zálohového systému je poněkud absurdní. Taková snaha je podobná pokusu spočítat náklady na stavbu domu ve chvíli, kdy ještě neznáte jeho půdorys a počet podlaží. Návrh zálohového systému na nápojové obaly není dokončen, žádnou jeho konkrétní podobu MŽP ještě k diskusi nepředstavilo. Dosud nepadlo definitivní rozhodnutí, jakých typů obalů se zálohování bude týkat a jaké vlastnosti bude celý systém mít. Zda se vydáme cestou nákladnějšího německého modelu, lacinějšího skandinávského či nejlevnější cestou postupných kroků jako v Estonsku, kde začali téměř bez automatů a technologie dokupují postupně. Rozdíly v nákladech mezi těmito variantami jsou zásadní.

Zavádějící studie

V českých médiích se často v ekonomické debatě argumentuje studií společnosti Ireas. Ta ovšem obsahuje řadu hrubých chyb, jež zásadně snižují vypovídací schopnost jejích závěrů. Například podle Ireasu je u nás 1500 hypermarketů, ve skutečnosti jich loni bylo 219, supermarketů vidí Ireas 7500, realita: 724 (1170 včetně diskontů). Z toho Ireasu vychází údajná potřeba až 12 000 automatů na odběr zálohovaných lahví. Pro srovnání, na Slovensku Svaz obchodu Slovenska ve svých vlastních studiích kalkuloval s 536 automaty. Švédsko, počtem obyvatel prakticky stejně velké jako Česko, vystačí s 6000 automaty. Ireas nadhodnocuje i náklady na opravy automatů. Nepočítá ani s dalšími standardními opatřeními, která zvyšují efektivitu zálohového systému, jako je využití existující infrastruktury apod.

Studie ale hlavně nepočítá s příjmy systému, kalkuluje pouze s výdaji. Pokud bychom takto přistupovali třeba k analýze efektivnosti obchodů, vyšel by supermarket jako naprostý ekonomický nesmysl ve srovnání s malými obchody – jeho provozní i investiční náklady jsou nesrovnatelně vyšší. Zálohování má jistě o něco vyšší náklady, ale také příjmy – především díky tzv. nevyžádaným zálohám. Vždy se najde malá část spotřebitelů (může se pohybovat mezi 5 – 20 %), která prostě obaly do obchodu nevrátí. Záloha pak zůstává v systému a pomáhá jej samofinancovat. O to méně musí přispívat průmysl a o to méně se náklady promítnou do konečné ceny pro spotřebitele.

Těžko na světě najdeme zálohový systém, který by zvýšil ceny nápojů tak, jak straší někteří naši výrobci. Například v Norsku se zálohování promítá v konečné ceně výrobku 0,1 – 2 %. Ve Švédsku zase bylo v případě nápojových plechovek navýšení nulové – systém se samofinancuje úplně z nevyžádaných záloh a pro-

deje sebrané druhotné suroviny. Nápojový průmysl tedy plní zákonem uložené vyšší recyklační kvóty, aniž by se na nákladech musel výrazněji podílet. S kouzelným s čísly ve studii Ireasu, který straší 7% zdražením nápojů, ovšem nemá realita nic společného.

Právě pro takovéto zásadní chyby nemohlo MŽP studii Ireasu a její závěry přijmout. Nikoli proto, že by se nám snad její závěry „nehodily do krámu“, jak je ministerstvu občas podsouváno.

Zálohování, odbyt a zaměstnanost

Obavy výrobců nápojů ze snížení odbytu a tedy i produkce a zaměstnanosti jsou zcela liché – a opět se dá podívat na zkušenosti ze zahraničí. Ve Skandinavii nedošlo k žádnému snížení nákupu, v Německu došlo k počátečnímu mírnému snížení, které bylo způsobené nedostatečnou přípravou ze strany průmyslu, vzápětí se trend obrátil. Představa, že by snad Češi jezdili nakupovat limonádu například do Polska, jen aby nemuseli platit zálohu za láhev, je vpravdě úsměvná. Vrátit obal do desítky nebo stovky metrů vzdáleného obchodu je zásadně jednodušší, než cestovat mnoho kilometrů do jiné země kvůli lahvi limonády.

Zaměstnanost díky zálohování standardně o něco vzroste. Samozřejmě, jako jakákoli změna, i tato bude znamenat určitou změnu ve struktuře pracovních míst, nově vytvořených bude ale jistě více, než zrušených. Stalo se to dosud ve většině zemí, kde zálohový systém zavedli, není důvod, aby tomu v Česku bylo jinak.

EU nemá námitek

Také často používané tvrzení o údajných námitkách a výhradách Evropské komise vůči zálohování je mylné. Ve skutečnosti oponenti zálohování v Německu prohráli téměř všechny soudní spory. Evropská komise i soudy, které šetřily tento spor, uvedly, že zálohování samotné není v rozporu s principem volného trhu. Zálohování jednorázových nápojových obalů funguje ve Švédsku přes dvacet let, kratší dobu i v dalších zemích EU a Evropská komise proti tomu nikdy žádné výhrady neměla.

Automaticky nebo ručně?

Nikdo také nenavrhuje, aby měli obchodníci povinnost si pro odběr použitých obalů pořídit nákladné automaty. Ať už jde o malé obchody nebo supermarkety. Je výhradně věcí svobodného rozhodnutí obchodníka, zda se mu investice do automatu vyplatí nebo se obejde výhodněji bez něj. Malým obchodníkům se nepochybně vyplatí manuální odběr. Mimochodem, v zálohujících státech většinu obalů vracejí spotřebitelé do velkých obchodních řetězců (v Norsku například 85 %). Nikde na světě neexistuje doložitelný případ obchodu, který by zkrachoval kvůli zálohování. V ČR

dnes naopak zaniká množství malých obchodů z úplně jiných důvodů – pod tlakem ekonomické síly řetězců.

Nástroje a cíle

Důležité je také nediskutovat o nástrojích, aniž bychom si ujasnili cíle, ke kterým nás mají tyto nástroje dovést. Plán odpadového hospodářství ČR ukládá dosažení recyklace poloviny komunálních odpadů do roku 2010. Od tohoto cíle jsme nyní příliš daleko. Ministerstvo životního prostředí navrhne v zákoně o odpadech opatření pro jednotlivé součásti komunálního odpadu. Nemůžeme přitom vynechat ani oblast nápojových obalů. I zde chceme nasadit vysoké recyklační cíle, zachránit cenné suroviny a zároveň zásadně snížit znečišťování volné krajiny. Zkušenosti a data ze světa ukazují, že doplnění stávajícího tříděného sběru o zálohový systém na jednorázové nápojové obaly je nejefektivnější cesta ke splnění těchto cílů. Tvzení, že by to bylo možné pouze rozvojem současného systému dobrovolného třídění, bohužel nikdo nedokázal hodnověrně doložit.

Přednosti zálohového systému

Zálohový systém vychází ze všech srovnání jako nejúčinnější způsob sběru surovin pro recyklaci. Vybírá v průměru 80 – 95 % nápojových obalů. Dobrovolné třídění se už zhruba polovinou sebraných PET lahví, bohužel, velmi pravděpodobně dostalo k horní hranici svých možností.

Zálohový systém výrazně snižuje znečištění krajiny pohozenými odpadky. Nápojové obaly tvoří často největší podíl z těchto odpadků, které se povalují v příkopech, lesích a na ulicích měst. V USA analýzy opakovaně ukázaly, že nápojové obaly tvoří 20 – 60 % odpadků v přírodě. Na Slovensku studie Technické univerzity Zvolen identifikovala 38% podíl nápojových obalů na tomto tzv. litteringu.

Připravují se nové zákony

Ministerstvo v těchto týdnech dokončuje odpadový zákon a pracuje na odborných podkladech, na jejichž základě bude moci představit konkrétní návrh zákona o obalech včetně základních parametrů zálohového systému. Oba návrhy postupně zveřejníme k veřejné

debatě na našich internetových stránkách – stejně jako to děláme se všemi legislativními návrhy MŽP. Na debatu ovšem vyhradíme delší čas. Chceme totiž, aby nešlo o prázdné „plácnutí do vody“, ale o dobře připravený, efektivní a funkční systém, který se – pokud možno – obejde bez „porodních bolestí“.

Třídění zůstane a rozšíří se

Chtěl bych zdůraznit, že systém tříděného sběru považujeme za úspěšný, hodláme jej zkvalitnit, více podpořit a rozšířit o třídění bioodpadu a nápojových kartonů. Dohlédneme také na naplňování zákona tak, aby převedení PET lahví do zálohového systému neohrozilo tříděný sběr. Tuto obavu ovšem vyvrací sama společnost Ekokom – potvrdila, že případné výpadky příjmů obcím dorovná tak, aby tříděný sběr úspěšně fungoval.

Kombinace obou systémů se jeví jako vhodný nástroj pro dosažení cílů, o nichž byly předchozí odstavce. Pokud někdo přijde s návrhem efektivnějšího řešení, které by přineslo výrazné zvýšení recyklace nápojových obalů a menší znečištění krajiny odhozenými odpadky, bude na MŽP vítán. Prozatím ale nikdo žádný do debaty nepřinesl.

Řešení výhodné pro všechny

Je naprosto legitimní, že výrobci hájí svůj zájem na co nejnižších nákladech. MŽP naopak přirozeně usiluje o zvýšení recyklace, o vyčištění přírody a příkopů od pohozených odpadků a o uchránění našeho zdraví před jedovatým kouřem vznikajícím spalování PET lahví v domácích topeništích. Věřím, že najdeme společné řešení, které dosáhne uvedených cílů a nezatíží průmysl, obchod ani spotřebitele zbytečně vysokými náklady.

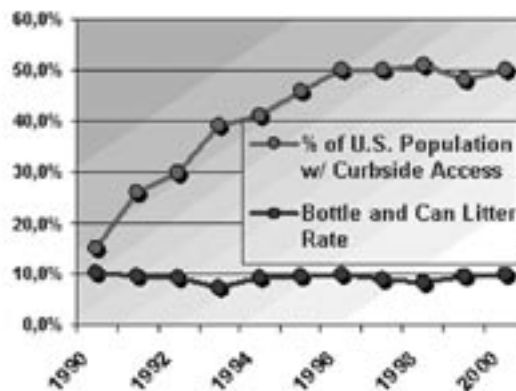
*Daniel Vondrouš
vedoucí poradců ministra životního prostředí
Psáno pro týdeník Ekonom, který se zálohování
nápojových obalů věnoval v letošním
prvním říjnovém čísle.*

Snížení znečištění prostředí odhozenými odpady v zálohujících státech USA

Stát	Snížení množství odhozených nápojových obalů (%)	Celkové snížení odhozených odpadů (%)
New York	70–80	
Oregon	83	47
Vermont	76	35
Massachusetts		30–35
Michigan	80	38
Iowa	77	38
Connecticut	50–85	19
Maine	69–77	35–65

Zdroj: Container Recycling Institute, USA

Odpady z lahví a plechovek na plážích USA ve srovnání s nárůstem tříděného sběru

Tento graf ukazuje, že ani významný nárůst dobrovolného třídění v USA nepřináší, na rozdíl od zálohového systému, snížení litteringu, tedy odpadů odhozených do krajiny.

Zdroj: Ocean Conservancy, U.S. Bureau of the Census, BioCycle. *Note: 2000 curbside access rate is an estimate based on prior year

Nárůst pracovních míst po zavedení zálohování ve státech USA

<i>Stát</i>	<i>Čistý nárůst pracovních míst</i>	<i>Zdroj</i>
<i>Massachusetts</i>	1 800	Report of Cabinet Task Force on Bottle Bill, <i>Mandatory Deposit Legislation for Massachusetts</i> . Máj 1979
<i>Michigan</i>	4 684	U.S. GAO, <i>State's Experience with Beverage Container Deposit Laws Shows Positive Benefits</i> . December 1980
<i>New York</i>	3 800	New York Beer Wholesalers Association, <i>New York State Returnable Container Act: A preliminary Study</i> . 1984
<i>Oregon</i>	348 - 410	U.S. G.A.O. Report to the Congress by the Comptroller General of the United States, <i>Potential Effects of a National Mandatory Deposit on Beverage Containers</i> , December 7, 1977.
<i>Vermont</i>	350 - 450	Vermont Agency for environmental Conservation. <i>Vermont 5 Cent Deposit</i> . 1977

Srovnání míry recyklace nápojových obalů u zálohových a třídících systémů

Zálohové systémy	Třídící systémy
Švédsko (PET, plechovky): 86 %	Rakousko (PET) 38 %
Finsko (plechovky) 98 %	Česká republika (PET) 52 %
Norsko PET 80 %, plechovky 93 %	Slovensko (PET) 20-30 %
Michigan 95 %	Nezálohující státy USA 28 %
Massachusetts 70 %	
USA 10 zálohujících států: 490 recyklovaných obalů na osobu	40 nezálohujících států USA: 191 recyklovaných obalů na osobu
Jižní Austrálie PET 74 %, plechovky 84 %,	Celostátní průměr Austrálie: PET 36 %, plechovky 63 %

Zdroje: www.returpack.se, www.resirk.no, www.palpa.fi, <http://www.recyclesa.com.au>, ARA, Eko-kom, www.bottlebill.org

OSN:

OSMÁ KONFERENCE O BOJI PROTI DESERTIFIKACI

Pravidelné, v pořadí již osmé, zasedání Konference smluvních stran (dále jen Konference), nejvyššího orgánu Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, zejména v Africe (dále jen Úmluva), se konalo ve dnech 3. – 14. září 2007 ve španělských hlavních městě Madridu.

Výsledky konference o boji proti desertifikaci

Předsedkyní zasedání byla zvolena Cristina Narbona, ministryně životního prostředí Španělského království. Dále bylo zvoleno devět viceprezidentů a členů byra, po dvou za každý region OSN. Na období 2008 – 2009 byli za region střední a východní Evropy zvoleni Jiří Hlaváček z České republiky a Jurij Kolmaz z Ukrajiny. Zastoupení v byru Úmluvy je výhodou i z toho důvodu, že Česká republika bude v rámci tzv. Trojky (ČR, Francie, Evropská komise) v 2. pololetí 2008 a samotného předsednictví v Ev-

ropské unii v 1. pololetí 2009 koordinovat důležitá mezinárodní environmentální jednání s vazbou na činnost Úmluvy, např. v rámci Komise OSN pro udržitelný rozvoj v letech 2008 – 2009, kde bude mj. prioritou problematika desertifikace a sucha. V době předsednictví ČR v EU již bude probíhat příprava 9. zasedání Konference, které se uskuteční na podzim 2009.

Konference schválila Desetiletý strategický plán na období 2008 – 2018 a rámec pro posílení implementace Úmluvy (dále jen „Strategický plán“), který

je novou příležitostí, jak dosáhnout cílů stanovených v Úmluvě. Rozhodnutí obsahuje opatření týkající se všech orgánů Úmluvy, včetně smluvních stran, podpůrných orgánů (Výboru pro sledování plnění Úmluvy a Výboru pro vědu a technologii), finančního mechanismu, sekretariátu, a zdůrazňuje potřebu zapojení všech smluvních stran do efektivní implementace Úmluvy. Vhodný způsob a kritéria pro střednědobé hodnocení implementace Strategického plánu budou stanoveny na 10. zasedání Konference v roce 2011.

V závěru složitých jednání k otázce rozpočtu vyjádřily všechny státy souhlas s 5% nárůstem rozpočtu v EUR oproti finančnímu období 2006 – 2007, tj. na 15,049 mil. EUR, při vědomí negativních vlivů kurzovních ztrát s ohledem na platby v USD. Spojené státy americké souhlasily s návrhem s výhradou. Japonsko se vyjádřilo proti pod dojmem domácí vládní krize. Zablokování přijetí rozhodnutí Japonskem znamenalo, že bylo nutno uspořádat mimořádné zasedání Konference dne 26. listopadu 2007 v sídle OSN v New Yorku. Otevřeným bodem návrhu rozhodnutí zůstává pouze odstavec č. 8 návrhu rozhodnutí týkající se celkové výše kmenového rozpočtu. Zbývajících text, mj. přechod financování z USD na EUR vzhledem k sídlu sekretariátu (Bonn, Německo) počínaje finančním obdobím 2010 – 2011, byl Konferencí, a tedy i Japonskem, odsouhlasen.

Segmentu na vysoké úrovni, který se uskutečnil ve dnech 12. – 13. září 2007, se zúčastnili zástupci z 85 států, včetně 17 ministrů, a byl zaměřen na vliv klimatických změn na degradaci půd a desertifikaci. V rámci segmentu byla přijata tzv. Madridská deklarace vyzývající zejména k posílení politické vůle za účelem efektivní implementace Strategického plánu Úmluvy na období 2008 – 2018.

V rámci zasedání Konference proběhlo 6. zasedání Výboru pro sledování plnění Úmluvy (CRIC) a 8. zasedání Výboru pro vědu a techniku (CST), které se věnovalo problematice vlivu změny klimatu na degradaci půd. Konference přijala rozhodnutí týkající se mj. revize budoucí činnosti CST a založení tzv. fellowship programu financovaného z dobrovolných příspěvků. Hlavním tématem příštího zasedání CST bude monitoring a hodnocení biofyzikálních a socioekonomických aspektů desertifikace a degradace půdy za účelem podpory rozhodovacího procesu v oblasti půdního a vodního hospodářství.

Příští zasedání Konference se uskuteční na podzim 2009 v sídle sekretariátu Úmluvy (Bonn, Německo), pokud žádná ze smluvních stran neprojeví zájem zasedání hostit a poskytnout finanční prostředky spojené s jeho organizací.

Role ČR v naplňování Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci

Úmluva OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, ze-

jména v Africe, vstoupila v platnost v roce 1996. Česká republika je smluvní stranou Úmluvy od 24. dubna 2000 na základě usnesení vlády ČR č. 1166 ze dne 8. listopadu 1999 (č. 53/2002 Sb. m. s.).

ČR se aktivně podílí na činnostech spojených s plněním Úmluvy a průběžně se podílí i na činnostech v orgánech Úmluvy. Od roku 2005 je JUDr. Jiří Hlaváček, jako zástupce České republiky, členem byra Úmluvy a zastává funkci viceprezidenta pro východoevropskou regionální skupinu.

ČR přistoupila k Úmluvě s vědomím, že nepatří k zemím postiženým desertifikací ve smyslu Úmluvy a jako člen Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a Evropské unie řadí k tzv. dárcovským zemím. Poskytuje pomoc postiženým rozvojovým zemím formou projektů zaměřených na oblast degradace půd, hydrogeologii, hydrologii, lesnictví atd., především v rámci své zahraniční rozvojové spolupráce. Na pomoci postiženým zemím se rovněž podílejí výzkumné a vědecké instituce, akademická sféra, neziskový a soukromý sektor. Kromě finančních prostředků může ČR poskytnout kapacity, vhodné technologie, know-how a informace (více viz www.env.cz, národní zpráva z roku 2006 hodnotící stav implementace Úmluvy Českou republikou).

Česká republika bude v návaznosti na výsledky 8. zasedání Konference usilovat o efektivní implementaci Desetiletého strategického plánu 2008 – 2018 a jako smluvní strana Přílohy V Úmluvy (země střední a východní Evropy) se bude podílet na tvorbě regionálního akčního programu (RAP) s cílem propojit aktivity v rámci RAP s cíli Strategického plánu. V následujícím období rovněž zohlední povinnosti vyplývající z Úmluvy při realizaci své dvoustranné a mnohostranné rozvojové pomoci a i nadále bude v rámci rozvojové pomoci podporovat projekty zaměřené na boj s desertifikací a chudobou v postižených zemích, především v Africe.

Vzhledem k dobrému jménu České republiky v rámci Úmluvy se na MŽP obrátil sekretariát Úmluvy společně s Globálním mechanismem, finančním mechanismem Úmluvy, se žádostí o organizaci semináře pro východoevropskou regionální skupinu, který by byl zaměřen na možnosti externího financování implementace Úmluvy státy regionu. Konání semináře je plánováno na duben 2008 v Praze.

MŽP bude i nadále rovněž podporovat činnost regionálního referenčního centra „Ochrana půd – strategie a plánování“, které hostí Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně a které slouží k výměně informací o stavu půd ve střední a východní Evropě.

*Mgr. Ivana Biková
národní kontaktní osoba pro Úmluvu OSN
o boji proti desertifikaci, Ivana_Bikova@env.cz,
odbor mnohostranných vztahů,
Ministerstvo životního prostředí ČR*

JAK MOHOU FARMÁŘI CHRÁNIT PŘÍRODU

Ministerstvo životního prostředí ČR spolu s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR a Českou společností ornitologickou připravilo pro nadcházející programovací období EU informační letáky a brožurky zaměřené na aktuální podobu tzv. agroenvironmentálních opatření a přehled finančních zdrojů na ochranu přírody a krajiny.

V informační brožuře Agroenvironmentální opatření České republiky 2007 – 2013 najdou zájemci stručný popis jednotlivých dotačních titulů, určených pro péči o travní porosty a ornou půdu, která bude ohleduplná k přírodě. Brožura Finanční zdroje na ochranu přírody a krajiny nabízí stručný přehled jednotlivých dotačních programů (národních i evropských) zaměřených na ochranu přírody a krajiny.

Brožura Rozptýlená zeleň v krajině a zemědělská dotační politika seznamuje hospodáře s pravidly registru půdních bloků (LPIS, geografický informační systém evidující využití zemědělské půdy) vztahujícími se k zeleni v krajině. Brožura Biopásy objasní především, co to vlastně biopásy jsou, jaký mají význam a kde je možné sehnat finanční podporu pro jejich zřízení a udržování.

Informační letáky Biopásy – pomozte naší krajině, Chrástal polní – pomozme mu přežít a Pomozme chránit hnízdiště lučních bahňáků stručně popisují podmínky jmenovaných agroenvironmentálních dotačních titulů, financovaných z prostředků EU.

Publikace vydává Ministerstvo životního prostředí pro zvýšení informovanosti především hospodářů o možnostech využití nabízených finančních prostředků k šetrným způsobům hospodaření a projektům, přínosných pro ochranu přírody a krajiny.

Podrobné informace lze získat na Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR – včetně jejích regionálních pracovišť a regionálních zemědělských agenturách.

Další informace najdete také na webových stránkách <http://www.env.cz>, <http://www.mze.cz> a <http://www.nature.cz>.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVII, číslo 12/2007 • Vychází 12x ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 549 • Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel. 261 910 608, e-mail hana.kolarova@tiscali.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel. 283 090 352, fax 233 553 422, e-mail sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2008 je 800,- Kč • Číslo 12/2007 předáno do tisku 15. 11. 2007